

Diyamet-Sen

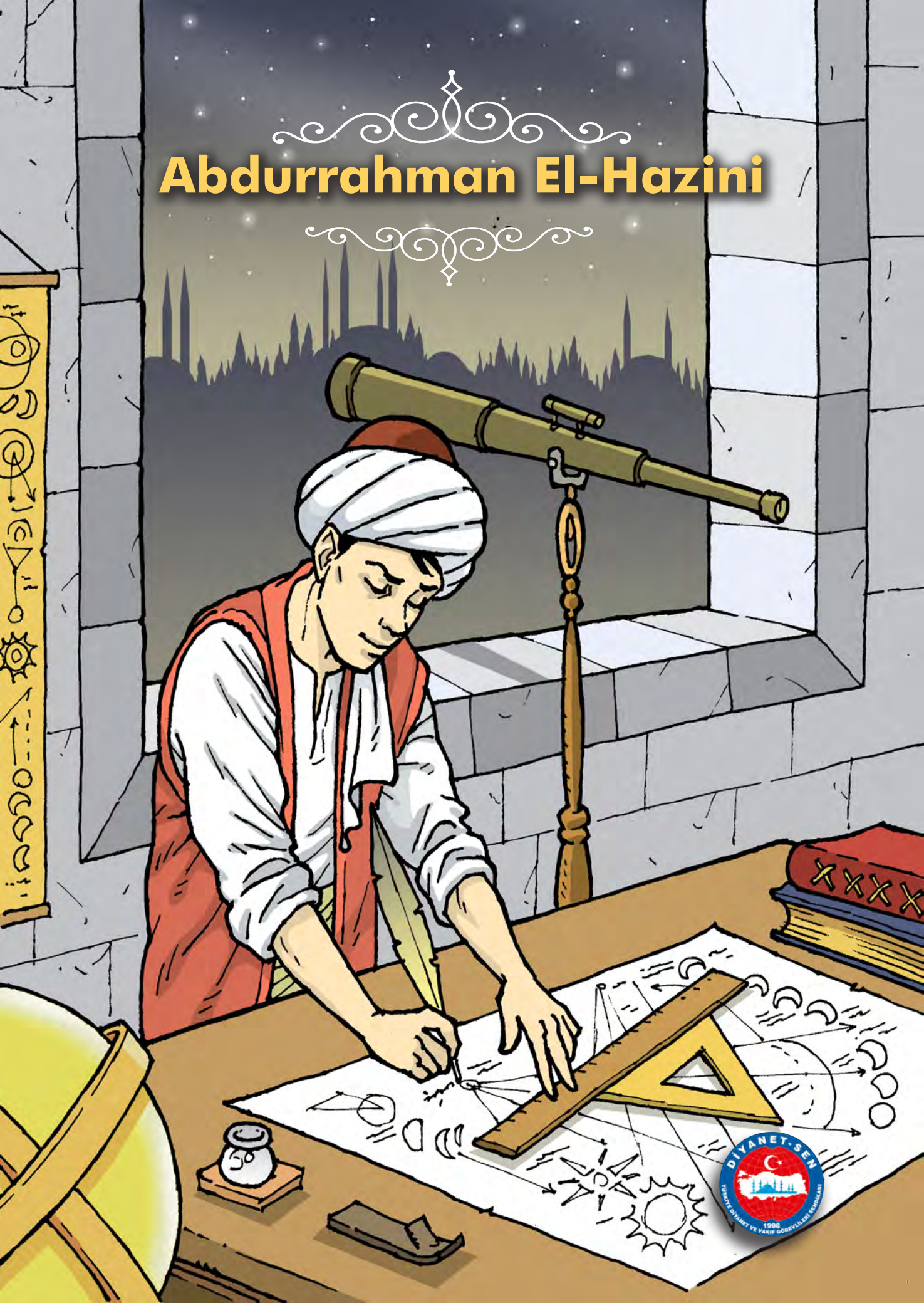
HAZİRAN 2021 • SAYI 1

ÇOCUK

Tarihde İslam Bilim Adamları

Abdurrahman El-Hazini

Diyanet-Sen Adına Sahibi

Mehmet Ali GÜLDEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Dr. Cebrail YAKIŞIR

Genel Yayın Koordinatörü

Recep EKMEKÇİ

Yazar: Barış Şen
Resimleyen: Mehmet İlhan

Yazar: Gülebru Turna
Resimleyen: Mehmet İlhan

Yayın İdare Merkezi
Rüzgarlı Sokak No: 15/B
Ulus/Ankara
Tel: 0312 230 46 86
Faks: 0312 232 13 99
Büro Cell: 0533 657 70 21 - 22
www.diyamet-sen.org.tr

Yayın Periyodu: Yılda 1 sayı yayımlanır.
Yayın Türü: Yerel Süreli
Ücretsiz Dağıtılır.
Baskı Tarihi: 15 Haziran 2021

Baskı
Bizim Büro Basım Evi Yayın ve
Dağıtım Hizm. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. No: 6/A
Altındağ/ANKARA
Tel: 0312 229 99 28 - 29
Faks: 0312 229 99 98

Kitabın içeriğinden ve görsellerinden yazarlar sorumludur.

Bu kitabın basım, yayın hakları
TÜRKİYE DİYANET VE VAKIF GÖREVLİLERİ SENDİKASI 'na aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri fotokopi yoluyla,
mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle
çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

(Ticari Değildir, Satılamaz)
Bandrol Uygulamasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin
5.Maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

DİYANET-SEN'in eğitim ve sosyal hayata katkısıdır.

DIYANET-SEN ÇOCUK

Mehmet Ali GÜLDEMİR
Genel Başkan

*Çocuklar ve gençler
bir milletin, bir toplumun
geleceği, yarınlarıdır.
Geçmişini bilmeyen,
yarınlarını inşa edemez.*

Diyanet-Sen ilk olarak "Din ve Toplum Dergisi"ni yayın hayatına kazandırdı. Bilimsel ve akademik çevrelerde heyecanla karşılanan ve büyük başarı sağlayan Din ve Toplum Dergisi'nin ardından Diyanet-Sen Akademisi bilimsel ve akademik çalışmalar anlamında ikinci büyük adımı attı ve "Vakıf ve Toplum Dergisi"ni çıkardı. Dini ve milli kültürümüzün temelini oluşturan vakıf kültürümüzü yeniden canlandırmak ve yaşatmak amacıyla çıkarılan Vakıf ve Toplum Dergimizin ardından "Kadın ve Toplum" akademik dergimizle toplumdaki bu açığı gidermeyi amaçladık.

Çocuklar ve gençler bir milletin, bir toplumun geleceği yarınlarıdır. Geçmişini bilmeyen, yarınlarını inşa edemez. Bu sebeple yeni dergimizde çocuklarımız ve gençlerimize hitap ederden geçmişimizi de öğrenmelerini istedik.

"Diyanet-Sen Çocuk" dergimizle Müslümanların bilime yapmış oldukları katkılardan çeşitli kesitler sunarak ve ünlü bilim adamlarının hayat hikâyelerini, özetleyerek İslâm bilim ve teknoloji tarihini tanıtmayı amaçlamaktayız. Bu sebeple bilim insanlarımızı macera dolu bir hikâye içinde anlattık.

Kitap her kesime, özellikle de çocuklarımıza ve genç nesle hitap ettiğinden, konular yalın ve hikaye tarzı, seçilerek ele alındı. Okuyucu,

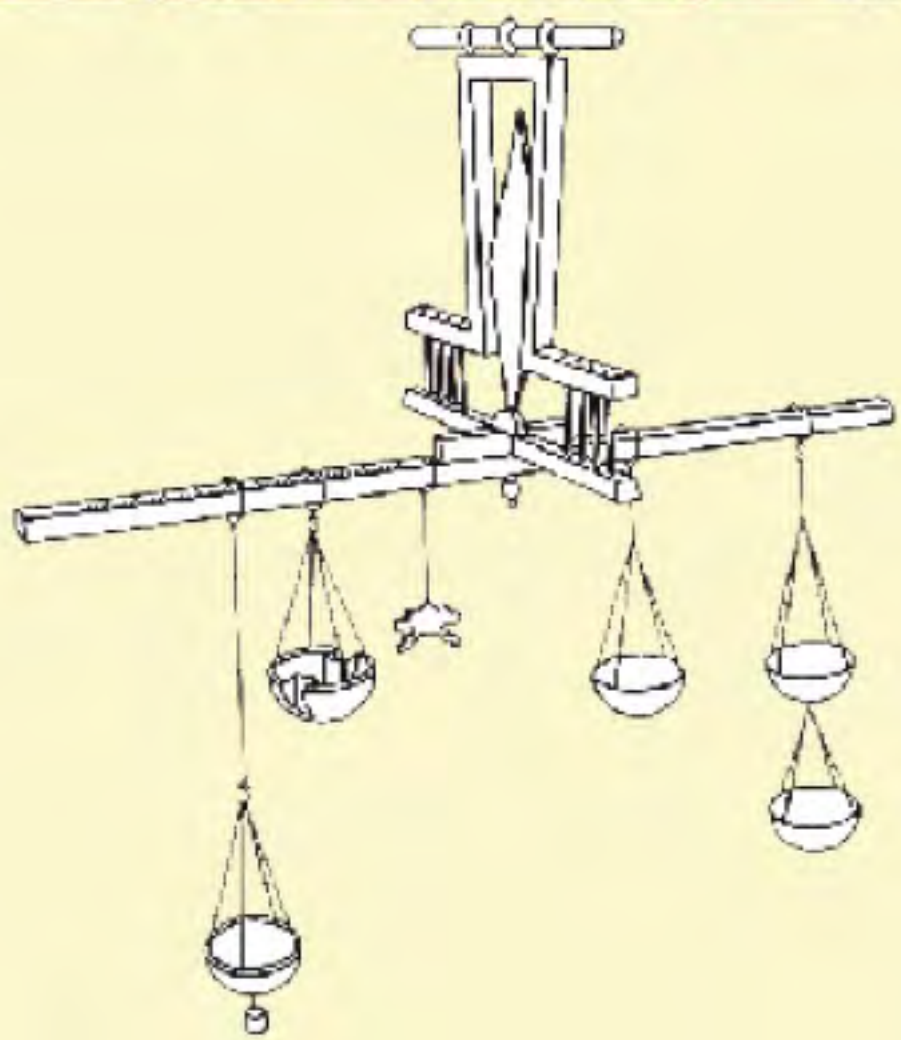
bu kitapla Müslümanların bilim ve teknikte niçin bir zamanlar çok ileri seviyede olduklarını, bugün ise niçin geri kaldıklarını kavrayabilecektir.

Kitap dizimiz, bilim tarihimizde buluşlarıyla yahut buluşlara olan katkılarıyla gündeme gelmiş bilim insanlarımızın tanıtımını sağlamak amacıyla hazırlandı.

İslâm dünyasının, XVII. yüzyıldan sonra duraklamaya geçmesi ve XIX. yüzyılda gerilemesinin en önemli sebeplerinden biri bilim ve teknolojiye gerekli önemin verilmemiş olmasıdır. Tarih ve günümüz, bilim ve teknolojiye ileri olan ülkelerin, siyaset ve iktisat alanlarında da güçlü olduğuna şahitlik etmektedir. Dolayısıyla ülkemizin ve diğer İslâm ülkelerinin bilim ve teknoloji konusunda yeniden yükselişe geçmesi Doğu-Batı sentezinin doğru bir şekilde yapılarak geçmişteki bilim geleneğimizle geleceğimizin bağlantısını kurarak yeniden bir dîriliş gerçekleştirilmemize bağlıdır.

Amacımız; bilim tarihimizde emeği olan büyük insanları bütün dünyaya ve gelecek nesillere anlatmak. Bu sebeple iyi işler yapan, bilim adamlarımızın hayatı, eserleri ve ilme katkıları bu hikayelere konu edildi.

Diyanet-Sen Çocuk, dergimizin toplumumuza ve camiamıza hayırlı olmasını dilerim.

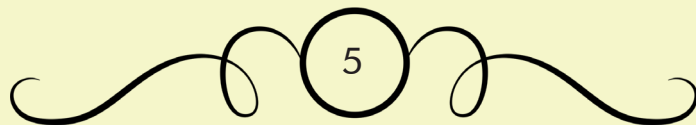

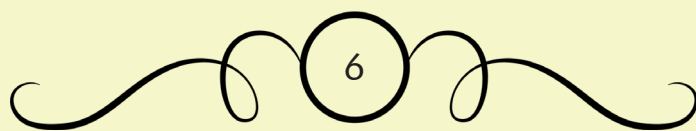
Abdurrahman El - Hazini

On ikinci yüzyılda Türkistan'da yetişen yer çekimi ve terazilerle alakalı çalışmalar yapan fizik, astronomi ve matematik alimi. İsmi Abdurrahman el- Mansur el-Hazini olup, künyesi Ebü'l-Feth'tir. Doğum tarihi belli değildir. Türkistan'ın Merv şehrinde yetişti ve 1118 (H.512) senesinden itibaren tanınıp meşhur oldu. 1155 (H.550) senesinde vefat etti. Bazan Ebu Ca'fer Ali Hazini adlı başka bir alim ile karıştırılmaktadır. Ebu Ca'fer Ali el-Hazini de devrinin önde gelen alimlerindendi ve bilhassa matematik ve astronomi ilimlerinde söz sahibiydi. Ebü'l-Feth Hazini bu zatın kölesi idi. Hazini'deki kabiliyeti fark eden Ebu Ca'fer, ona ilim öğrettikten sonra azad etti. Batı ilim dünyasında İbn-ül-Heysem'e (Al-Hazen) denildiği için de Hazini ile karıştırılmaktadır.

Abdurrahman Hazini, doğup büyüdüğü Merv şehrinin ünlü alimlerinden iyi bir tahsil gördü. Özellikle fizik, astronomi ve matematik ilimlerinde devrinde söz sahibi oldu. İbn-i Heysem ve Biruni'nin eserlerini inceleyip istifade etti. Astronomiye çok önem verdi. Birçok İslam şehirlerinde kiblenin nasıl bulunabileceği hususunda esaslı çalışmalar yaptı.

Dirayetli bir tabiat bilgini ve fizikçi olan Hazini, mizan, kapan, mantar ,karastum denilen teraziler üzerinde uzun boylu çalışmalar yaptı. Teraziyi dahiyane bir ölçü haline getirdi ve ona el- Mizan'ül Cami adını verdi. Bu hususları içine alan kitabına da "Kitabü Mizan'il Hikme" ismini koydu.

Abdurrahman El-Hazini

Burada yazlar çok sıcak geçerdi. Kızgın güneş, insanın beynini ocakta kaynayan çorba gibi fokurdattır; bu yüzden çocukların saçları kısacık kesilirdi. Yakıcı güneşten korunmak için çocukların kafasına keçe kalpak geçirilir, etraf hep kalpaklı çocuk ile dolu olurdu. Sonsuz düzlükler baharda yeşerir, her yer mis gibi çiçek kokardı. Bahar yağmurlarından sonra oluşan gökkuşuğu, burada sanki yedi renk değil, bin bir renge bürünürdü.

Burası neresi miydi?

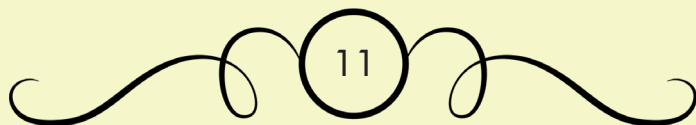
Türkmenistan'ın Merv şehriydi.

Uçsuz bucaksız ovaların ortasında bulunan bu kadim Türk şehri, Büyük Selçuklu Devleti'nin imparatorluk merkezi, başşehriydi. Devletin başında ise ilime ve edebiyata düşkünlüğü ile bilinen Sultan Sencer vardı. Devletin yönetici ve ulema sınıfı da bu dillere destan şehirdeydi. Tabii ki devletin hazinesi de burada bulunuyordu. Sultan Sencer, Merv şehrini dönemin ilim ve edebiyat merkezi hâline getirmişti. Bu şehirde bulunan Nizamülmülk Medresesi o yılların en gelişmiş ilim yuvası olarak biliniyordu.

Merv şehrinde yaşayan binlerce çocuktan biri olan Abdurrahman, o sabah bir kâbustan uyanmıştı. İç sıkıntısını geçirmek gayretiyle gece görmüş olduğu kâbusu unutmaya çalışıyordu. Rüyasında suya batıp çıktığını, battıkça tekrar su üstüne doğru itildiğini; fakat su üstünde kalsa bile bu dalgalı ve dehşet verici karanlık denizde ağızından, burnundan su girdiğini gördü. Nefessiz kalacağını anladığı an, boğulacakmış gibi bir hisle birden gözlerini açarak uyandı, derin bir solukla temiz havayı ciğerlerine doldurdu.

Gözleri sürekli hüzünlü, bir yandan da zekâ dolu bakan bir çocuktuk Abdurrahman. Henüz dokuz yaşında olsa da sanki çok fazla şey yaşamış, görmüş geçirmiş bir hâli vardı. Anne ve babasını hiç tanımamıştı. Bu coğrafyanın acı bir gerçeği olan, bitmek bilmeyen savaşlar, istilalar, taht mücadeleleri onu daha küçücük bir bebekken ailesinden koparmış; köle tacirlerinin eline düşmüş ve gözünü, bu Türk yurdunun barış dolu olan şehri Merv'de açmıştı. Kim bilir annesi ve babası ne şartlarda, nerede, hangi kılıcın gölgesinde bebeklerini kaybetmişler; belki de daha da kötüsü artık hayatta değillerdi. Küçük Abdurrahman sürekli bu yaşadıklarını düşünüyor, aile özlemi yüreğinde hep bir sızı olarak duruyordu.

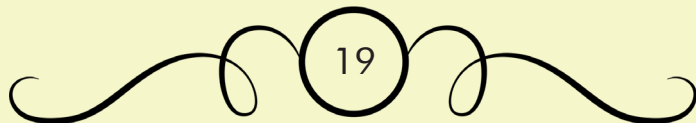
Onu köle tacirlerinin elinden alan efendisi, Büyük Selçuklu Devleti'nin hazinesinden sorumlu olan, ulu bir kimseydi. Abdurrahman'a hiçbir zaman kölesi gibi davranmamış, aralarındaki bu sınıf farkını hiç sezdirmemişti. Abdurrahman daha küçücük bir çocukken onun zekâ dolu bakışlarından, her şeyi hemen kavrama kabiliyetinden etkilenmiş; dönemin ileri gelen hocalarından ders alması, kendini her yönden geliştirmesi için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı.

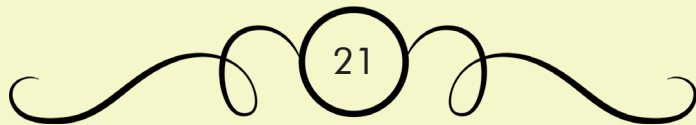
Yeni yaşamında Abdurrahman okumayı yazmayı büyük bir iştahla öğrendi. Sanki bin yıldır kâğıtların üzerindeki sözcüklere hasretti. Öyle ki çok kısa zamanda merakla okuyan, araştıran; araştırdığı ve okuduğu tüm bilgileri akıl süzgecinden geçirmeyi başarabilen bir çocuk oldu. Henüz onbir yaşındayken Antik Çağ bilginleri Aristoteles ve Arşimet'in tüm eserlerini hatmetmiş; bununla birlikte Biruni, İsfizari ve Ömer Hayyam gibi döneminin büyük Türk-İslam âlimleri hakkında detaylı bilgi sahibi olmuştu. Onun bu öğrenme tutkusu ve gözlem yeteneği, yanında büyüdüğü efendisinin dikkatini de çekmişti. Abdurrahman, kendisine hem anne hem baba olan efendisine büyük saygı ve minnet duyardı. Onun öğütlerini her zaman dinlerdi. Efendisi, Sultan Sencer'in sağ kolu, gözü kapalı güvenebileceği bir şahsiyetti; bu yüzden Büyük Selçuklu Devleti'nin hazinesi efendisine emanetti.

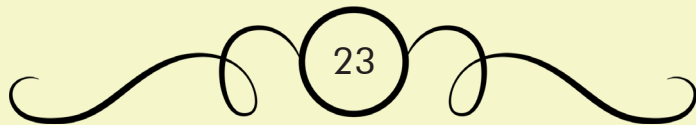
Abdurrahman, efendisinin bu konumu itibariyle sarayda da dikkat çekmeye başlamıştı. Saray halkı, bu gözleri pırıl pırıl, akıl dolu bakan çocuğun ileride bir âlim olacağını dillendirmeye başlamıştı bile. Abdurrahman, boş zamanlarında Nizamülmülk Medresesi'nin kütüphanesine kapanır, günlerce okumalar ve araştırmalar yapardı. Böylelikle medresenin deneyimli hocalarının dikkatini daha küçük bir çocukken çekmeye başlamıştı.

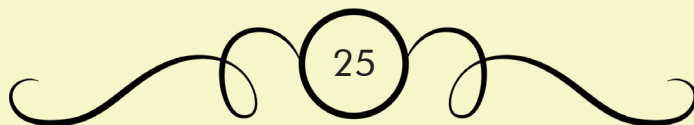
Abdurrahman büyüdükçe, bilime, gökyüzüne, mekanik ve fiziğe olan tutkusu daha da artmaya başladı. Ustasının sağladığı imkânlarla en iyi eğitimi, en yetkin kişilerden almıştı. Onyediy yaşına geldiğinde artık hocalarını bile geride bırakmış, öğrendiği şeyleri geliştirmeye başlamıştı. Sultan, tam da bu sıralarda tüccar kervanlarının çöllerde yollarını kaybetmemesi, kıblenin bütün ülke sathındaki her şehirden ve köyden net olarak belirlenmesi, ülkenin kati sınırlarının çizilmesi ve güvenliği için bir yıldız kataloğu hazırlatmak istiyordu.

Peki, neydi bu yıldız kataloğu? Yıldızların ve gök cisimlerinin gözlemlenmesiyle oluşturulan, gökyüzündeki tüm nesnelere yerlerini belirleyen bir çeşit çizelgeydi. Bir teleskop bulup gökyüzüne dalışa geç, her bir ışıldının bir ismi vardır. Her biri canlı ışık topudur onların. Yörüngeleri, yolları, kuralları vardır. Eğer astronomi ile ilgileniyorsanız, gök cisimlerinin o anki gerçek konumlarını ve sizin onlar ne şekilde gördüğünüzü belirten haritalar oluşturabilirsiniz. Hatta belki de yeni bir gök cismi bile keşfedebilirsiniz. Astronomi, insanlık tarihi kadar eski bir bilim dalıdır; çünkü insanlar her zaman gökyüzüne bakmışlar ve bu sonsuzluğu bitmek bilmez bir merakla keşfetmek istemişlerdir.

Büyük Selçuklu coğrafyası içerisinde yapılacak olan cami ve mescitlerde, kıblenin tayini çok büyük önem taşıyordu. Bu yüzden Abdurrahman hemen işe koyuldu. Biruni'nin geliştirdiği yıldız kataloğu üzerinde çalışmaya başladı. Ömer Hayyam'ın geliştirdiği cetvelleri ve takvimi hatmetti. Tüm gözlemlerin ve hesapların üzerinden tekrar tekrar geçti. Bu çalışmalar sayesinde artık çok yönlü bir astronom hâline gelmişti. Öyle ki kendisinden önce yapılmış olan tüm yıldız kataloglarından daha doğru, daha kesin bir harita ortaya çıkardı. Bu harita sayesinde Büyük Selçuklu Devleti'nin enlem ve boylamlarını belirledi, böyle olunca kesin kible tayinini gerçekleştirmeyi başardı.

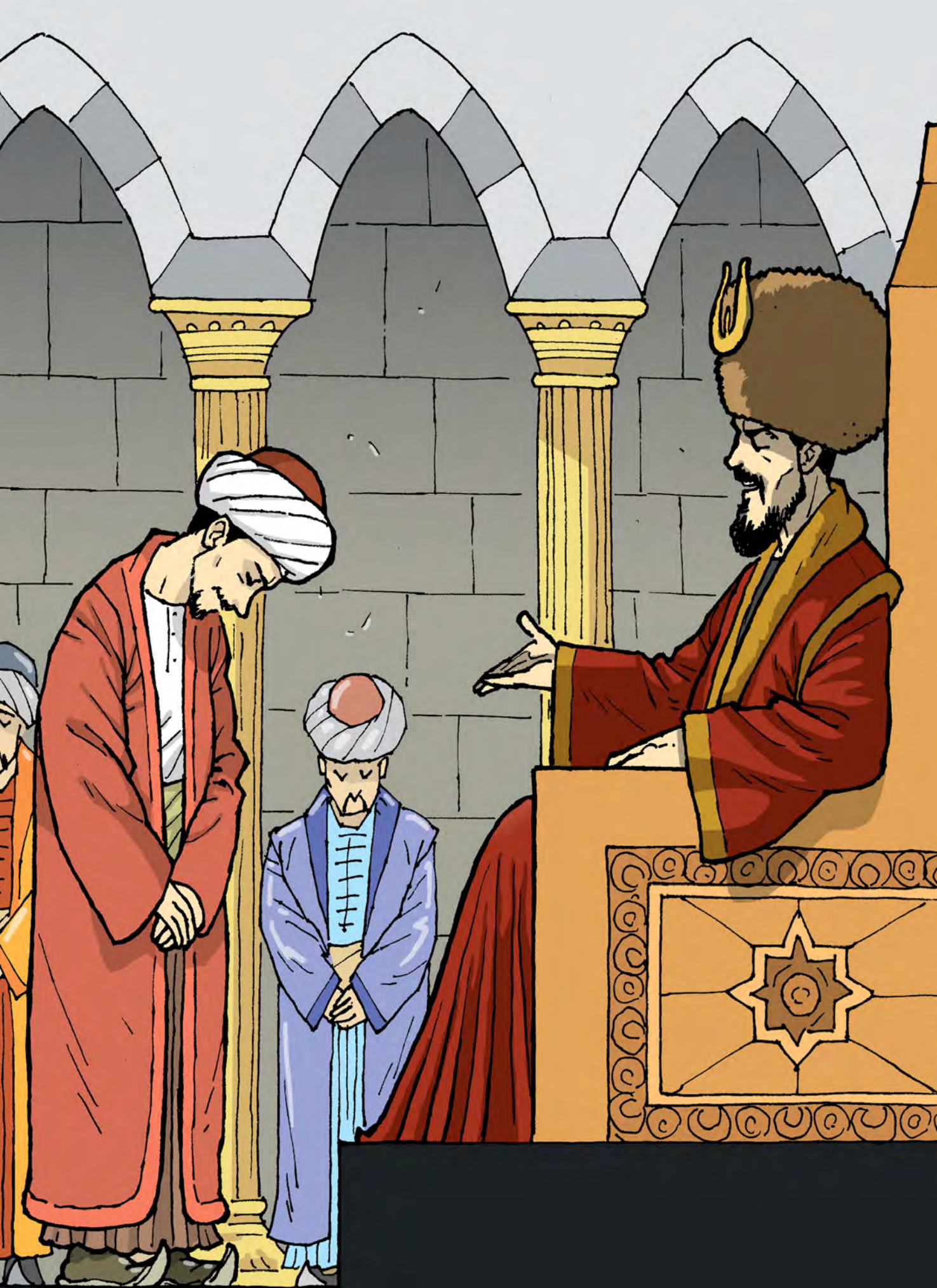

Çok soğuk bir kış günüydü. Buralarda nasıl yazlar yakıcı sıcaksa kışlar da hep dondurucu soğuk olurdu. Her taraf buza keser, donan toprağa kazma bile vurulamazdı. Abdurrahman koyun derisinden kalpağını kafasına geçirmiş, kalın kaftanına sarılmış hâlde evinden çıkıp saraya doğru ilerlemeye başladı. Bugün, hazırladığı yıldız kataloğunu Sultan'a sunacağı gündü. Tüm hesaplama tekniklerini kullanmış, çok emek vermişti bu iş için. Sonunda eserini Sultan Sencer'e sunacağı gün gelip çatmıştı. Saray kapısında muhafızlar karşıladı Abdurrahman'ı. Çok geçmeden Sultan'ın huzurundaydı. Sultan ve çevresindeki âlimler eseri dikkatlice incelediler, Abdurrahman'ın anlattıklarını dinlediler. "Bu genç gerçekten çok yetenekli," dedi Sultan ve Abdurrahman'ı yanına çağırdı.

-Artık rüştünü ispatladın evlat. Bundan sonra sen de bu âlimler şehrinin seçkin bir üyesisin.

-Teveccüh buyuruyorsunuz Sultan'ım daha önümde gidilecek çok yol var, dedi Abdurrahman.

- Sana 1000 dinar veriyorum, bu faydalı Yıldız Kataloğu'nun mükâfatıdır.

- Beni mahcup etmeyin Sultan'ım, zaten cebimde 10 dinar var ve bu bana uzun süre yetecektir. Bana verdiğiniz atölye ve sunduğunuz imkânlar benim için yeterlidir. Tek bir isteğim vardır, devletimiz Büyük Selçuklu'ya faydalı olmak ve gelecekte iyi anılmaktır. Sahip olmak istediğim her şeye devletimiz sayesinde sahibim Sultan'ım.

Bu şekilde Sultan'ın huzurundan ayrılan Abdurrahman, kafasında gelecekte yapacaklarını kurgulayarak soğuk ve karanlık bir yolda aynı zamanda evi olan atölyesine doğru yürümeye başladı.

Sokağın köşesini döndüğünde bir çocuk ilişti gözüne. Duvarın dibinde büzülmüş, kaşları ve kirpikleri buz kesmiş, tir tir titriyordu. Birden aklına kendi çocukluğu geldi. Efendisi, onu köle tüccarlarının elinden almasaydı belki onun da başına türlü türlü işler gelir, hatta sokak köşelerinde donarak ölürdü. Kafasında bu karmaşık düşüncelerle bu cılız ve soğuktan donmak üzere olan çocuğa yaklaştı.

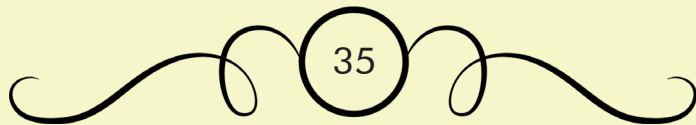

- Bu soğuk havada dışarıda ne yapıyorsun? Kimin kimsen yok mu?

- Adım Hasan, kendimi bildim bileli sokaklardayım. Hiç ailem olmadı, varsa bile ben hatırlamıyorum.

-Merv'e nasıl geldin peki? Belli ki yabancısın.

- Semerkant'ta zengin bir tüccar beni kölesi olarak satın aldı, ben yıllardır onun yanında, kervanlarla yollardayım. En ağır işlere koşturulduğum, bir gün şikâyet etmedim. Tüm bunlara rağmen bana çok kötü davranıyordu. Ben de Müşkan Kapısı yakınlarında bir fırsatını bulup kaçtım, bu şehre sığındım.

“Hadi, gidiyoruz.” dedi Abdurrahman. “Böyle bir soğukta dışarıda kalamazsın.” Hasan’ı elinden tutarak ayağa kaldırdı ve efendisinin onun için yaptırdığı atölyesine götürdü.

Hasan farklı bir çocuktur, hayatı hep kervanlarla yollarda geçmişti. Çok zekiydi, kurnazdı ama aynı zamanda terbiyeliydi. Kendisini korumasını iyi bilirdi, aklından kötü düşüncelerin geçmesine asla izin vermezdi. Haksızlığa tahammül edemez, güçsüzleri canı pahasına korumaya çalışırdı. Kimin yardıma ihtiyacı varsa öne atılmaktan çekinmezdi. Bunun yanı sıra düşünmeyi ve okumayı çok severdi. Kervanlarla yollardayken okumayı nasıl öğrenmişti? Bu anlaşılır şey değildi.

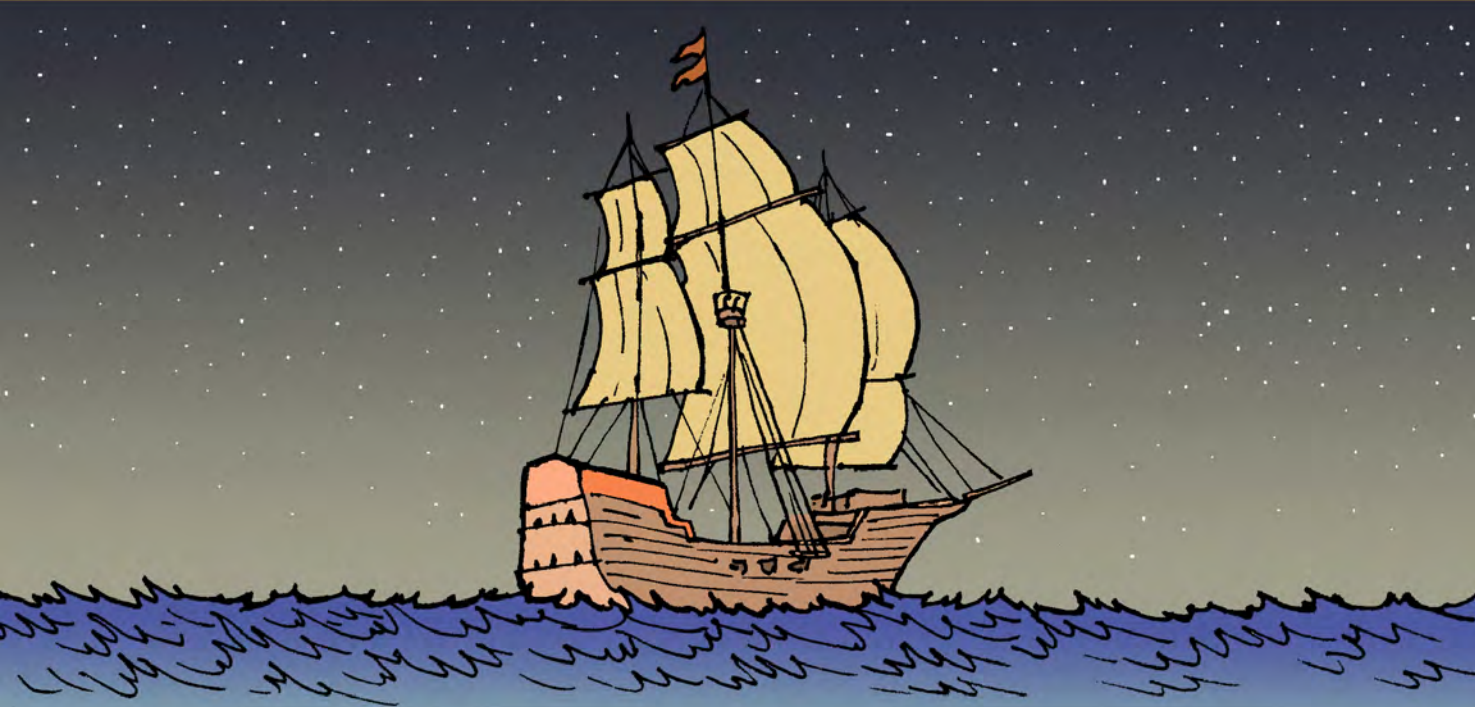
Abdurrahman, bu çocuğa hemen ısınmıştı. Onun insanlığa faydalı işler yapacağına dair bir his doğmuştu içine ve içine doğan bu hissin doğru olduğu, yıllar içinde bizzat Hasan tarafından ispatlanmıştı.

Nizamülmülk Medresesi'nin kütüphanesinde, Abdurrahman ve artık öğrencisi olan Hasan, "Zic" yani Yıldız cetveli isimli eser hakkında görüş alışverişinde bulunuyorlardı. Bir ara tatlı bir sohbeta daldılar. Öğrenci hocasına sordu:

- Duyduğuma göre yıldızlar bazen kaybolurlarmış. Bunu neye yoruyorsun?

- Yıldızların ucu bucağı olmayan bir boşlukta hareket ettiklerini düşünüyorum. Vadelerini doldurup zamanı gelince içlerindeki ateş sönüyor. Ateş sönene kadar bize ışık saçmaya devam ediyorlar.

- Evet, içlerinde şimdilik açıklayamadığımız bir güç var o hâlde.

- Peki, yola çıktığımızda yıldızlar gideceğimiz yere varana kadar bize rehberlik edebilirler mi?

- Tabii edebilirler; ilk eserim olan Zic'i yani yıldız atlasını bu yüzden ortaya çıkardım. Mesela Kutup Yıldızı her zaman kuzeydedir, bunu biliyoruz. Polaris dahi bütün gece hep aynı yerde görünür. Biz yerimizi değiştirsek de o bizimle ilerlemez.

- Nasıl yani? Tam anlayamadım.

- Geceleri odanı aydınlatan bir kandili düşün. Bu kandili tavana astığımızı ve bizim de odanın içinde yürüyüp döndüğümüzü... İşte bu şekilde. Dünya hareket etse bile o yerinde kalıyor.

- Ne güzel anlattın. Tam da herkesin anlayabileceği bir şekilde.

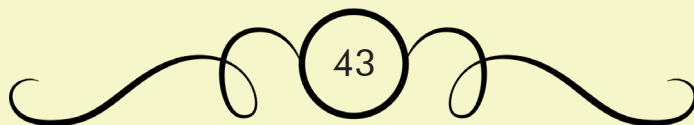

Bir gün Abdurrahman'ın efendisi, onu yanına davet etti. Aceleyle evinden çıkıp hazine binasına gelen Abdurrahman, medreseden birkaç hoca ile efendisini tartışırken buldu. Efendisi:

- Oğlum Abdurrahman, sen ilim alanında çok okudun, çok araştırdın. Bu değerli hocalar ile simya konusunda kafamıza takılan birçok soru oldu ve bu sorulara ancak senin cevap verebileceğini düşündük. Şimdi anlat bakalım bize şu meşhur terazini.

Abdurrahman önce çizimlerini gösterdi, sonra heyecanla başladı anlatmaya:

-Simya ile ilgili yıllardır üzerinde çalıştığım ve "Mizânú Hikme" adını verdiğim bir eserim var efendim. Bu hem hazinenin en etkin şekilde kullanılmasını sağlayacak hem de değerli madenlerin ayrıştırılmasını kolaylaştıracak. Gördüğünüz gibi kantarın kolu üzerinde bir hesap cetveli var, bunun sağında bir çatal ve iki merkez bulunmakta. Bunlardan biri altın diğeri ise gümüş içindir.

Abdurrahman her sıvı ve katı maddenin yaradılış olarak farklı kütleleri olduğunu kavramıştı. Kendisinden önceki dönemde bu araştırmaları yapmış olan Arşimet, Biruni gibi önemli şahsiyetlerin eserlerini hatmetmiş, kendi bulduğu hesap cetvelleri ile geliştirmişti. Bu sayede her bir farklı madde ve maden, arzın merkezine doğru farklı şekilde çekilirdi. İşte buna ağırlık diyoruz. Aynı şekilde suyun derinleştikçe, havanın yükseldikçe yoğunluğunun arttığını hesaplamıştı.

Artık Abdurrahman El- Hazini diye anılan bu ilim insanı, yanından ayırmadığı öğrencisi Hasan ile kendini tamamen bilimsel çalışmalara verdi. Eserleri Batı dillerine çevrildi, ilime ışık tuttu. Batı kütüphanelerinde aranan eser oldu. Tarihe, önemli bir fizikçi, statik ve hidrostatik mühendisi ve gökbilimci olarak geçti.

ABDURRAHMAN
EL HAZINI

ABDURRAHMAN
EL HAZINI

ABDURRAHMAN
EL HAZINI

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayalım.

1) Abdurrahman hangi ülkenin şehrinde doğdu?

- A) Türkmenistan
B) Özbekistan
C) Kazakistan
D) Moğolistan

2) Abdurrahman evlat edinen kişi ne iş yapıyordu?

- A) Bilim Adamı
B) Ayakkabıcı
C) Hazine Sorumlusu
D) Demirci

3) Sokakta kendi küçüklüğüne benzeterek yanına aldığı çocuğun adı neydi?

- A) Hüseyin
B) Ali
C) Hasan
D) Abbas

4) O dönemde Selçuklu devletinin başında kim vardı?

- A) Sultan Sencer
B) Sultan Hasan
C) Sultan Cem
D) Sultan Kılıçarslan

B) Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D" Yanlış olanların başına "Y" yazalım.

- 1) () Abdurrahman El-Hazini, tarihe önemli bir fizikçi, statik ve hidrostatik mühendisi ve gök bilimci olarak geçti.
- 2) () Antik çağı bilginleri Aristoteles ve Arşimet, döneminin büyük Türk İslam âlimleri Brunı, Asfizari ve Ömer Hayyam gibi âlimlerden çalışmalarında yararlanmıştıır.
- 3) () Abdurrahman'ın ilk Eseri Sultan Sencer'in isteği üzerine hazırladığı Zic yıldız kataloğudur.
- 4) () Abdurrahman El-Hazini adını veren eseri ise "Miza nü Hikme" dir.

C) Aşağıdaki tanımları uygun bir şekilde kavramlarla eşleştirelim.

1. Abdurrahman El-Hazini 'nin yaşadığı şehir.

A) Yıldız kataloğu

2. Yıldızların ve gök cisimlerinin gözlemlenmesi ile oluşturulan gökyüzündeki tüm nesnelerin yerlerini belirleyen bir çeşit çizelge.

B) Merv

3. Türkmenistan'da o yıllarda en gelişmiş ilim yuvasıdır.

C) Sultan Sencer

4. Gümüş ve altının hesaplanmasını sağlayan Terazinin kullanımını ilk defa bu kitapta anlatır.

D) Miza-nü Hikmet

5. Büyük Selçuklu Devletinin, başındaki kişi?

E) Nizami mülk Medresesi

ABBAS VESİM EFENDİ

Abbas Vesim Efendi

Abbas Vesim Efendi, nam-ı diğer Kambur Vesim 1689 senesinde Bursa'da dünyaya geldi. İslam'ın altın çağının ünlü doktorlarından Bursalı Ali Münşi ve Ömer Şifai'den tıp eğitimi alan Vesim Efendi, Yanyalı Esat Efendi'den felsefe, Ahmet Mısri'den de astronomi eğitimi aldı.

Eğitim döneminden sonra 1720'li yılların sonuna doğru İstanbul'da serbest doktorluk yapmaya başladı. Yine bu dönemde tasavvufa yönelen Abbas Vesim Efendi, Nakşibendi tarikatının büyüklerinden Mehmet Emin Tokadi'ye intisab etti.

Etiyolojiye (hastalıkların sadece tedavisinin değil, nedenlerinin de araştırılması) büyük önem veren Abbas Vesim Efendi'nin esas üne kavuşması Verem mikrobunu bulması ve 18. yüzyıl sonlarında "Düsturu'l-Vesim fi Tıbbi'l-Cedid ve'l-Kadim (Eski ve Yeni Tıp konusunda Vesim'in kuralları)" adlı iki ciltlik kitabı yazmasıdır.

2083 sayfa olan el yazma halindeki bu eser, bir önsöz, dört bölüm ve bir de sonsözden meydana gelmektedir. Doğu ve batı tıbbını karşılaştıran ve mükemmel bir külliyat olan eser, tıp tarihimiz açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu eserin birinci bölümünde baştan sona kadar organ hastalıkları, ikinci bölümünde kadın ve çocuk hastalıkları, üçüncü bölümünde şişler ve ülserler, dördüncü bölümünde basit ve bileşik ilaçları anlatılmaktadır. Büyük bilgin Abbas Vesim Efendi, 1760 senesinde İstanbul'da irtihal etti. Edirnekapı dışındaki kabristanda medfunur.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَبِهِ نَقَى

سَعْدُ السَّعُودِ حَمْدٌ وَسِيَّاسٌ أَوَّلُ مُدَبَّرِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
أَوَّلَانِ أَرْزُوقِ بَحْرٍ وَبِمِدَانِي وَوَأَحَدِي مَالِي يَا مَحْصُومِ صِدْقِ
بَدْرِي نَبِيٍّ شَاهِدِيْنَ عَادِلِيْنَ قُدْرَتِ وَتَقْوَى وَمِثْلُهُ نَارِيَه
وَسَائِلِ جَلَالِ نَظَرِ أَرْزُوقِ مَرْمَانَ وَسَطْوِيٍّ وَمَرْبَعِ جَارِ فَصْلِ
أَضْرَابِيَه دَلَالِ مَعْرِفَتِ أَرْزُوقِيٍّ وَتَحْتِ مِلْوَآتِ
مَوْقُوتِيَه ذَرْبِيَه أَرْزُوقِ الْوَهِيْقِيٍّ وَمَسْدَسِيَه شَشْتِخَانِيَه
جِهَانِ بَدْرِيَه تَنْزِيَه وَتَقْدِيْسِ ذَاتِ وَصِفَتِيٍّ وَمِسْبَعِيَه
سَبْعِيَه سِيَّارَه مُغَلِّبِيْنَ بَدَائِعِ عِبْرَتِيْمُونِ قُدْرَتِيٍّ وَمِثْمَنِيَه
هَشْتِ هَشْتِ مَبِيْنِ وَعَدِ سَعَادَتِيٍّ وَمَنْتَسَعِيَه نَافِلَاتِكِ
بَاكِ وَتَبِيْرَه وَاصْنِيَه أَرْبَابِ تَقْلِيْدِ وَعِبُودِيَّتِيٍّ وَمَعْتَشِرَه
مَعْقُولَاتِ عَشْرَه وَأَنْتَسِيَه أَرَادَتِ وَتَرْبِيَّتِيٍّ أَوْلَقْدِيَه دَرِ
قَطْعِيَه أَي دِيْنِيَه أَسْرَارِ بَدِيَارِ تَوْبِيْنِيَه خُورْشِيْدِ دَرِ أَنْوَارِ
تَوْجُونِ ذَرَه هُوِيْدِيَه أَي جَمْرَه رُوزِ زَرْعِ زِيْبَايِ تُوْرُوشِنِ
وَيِ طَرَه شَامِ أَرْزُوقِ نَوْمَطَرِ أَقْرَانِ السَّعِيْدِيْنَ مَلُوءَه وَسَلَامِ
بِيْقِيَّاسِ شَوْلِ بَدِ تَلْبِيْدِ وَرَمَشْرِقِ نُبُوتِ نُوْرِ النُّوْرِ مَطْلَعِ
رَسَالَتِيٍّ دَرِي بَرِجِ شَرِيْعَتِ وَطَرِ بَقِيَّتِ بَرِجِ دَرِي حَقِيْقَتِ
وَمَعْرِفَتِ دَرِ دَرِيْبَايِ اَصْطِفَايَا وَدَرِيْبَايِ دَرِ مَصْفَايَا رَسُوْلِ
رَبَانِيٍّ بِيْغَمْرِ حَقَانِيٍّ أَوَّلِ اسْمِ اعْظَمِ مَنْظَرِيٍّ حَالِقِ عَالَمِ
مَنْظَرِيٍّ أَوْلَادِ اَدَمِ سَرُوْرِيٍّ يَعْنِي جِنَابِ مَصْطَفَا عَلِيَه
الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ الْاَوْفِيَّ بِه مَنْصُومِ صِدْرِكِه دَمِيْدِمِ اَفْتَا

Abbas Vesim Efendi

Yabancı bir yerde ne yapacağını bilmiyor, kimseyi tanımıyor yeni arkadaşlar da istemiyordu. Yusuf, başını kitabına eğdi ve yeniden sessizliğe gömüldü.

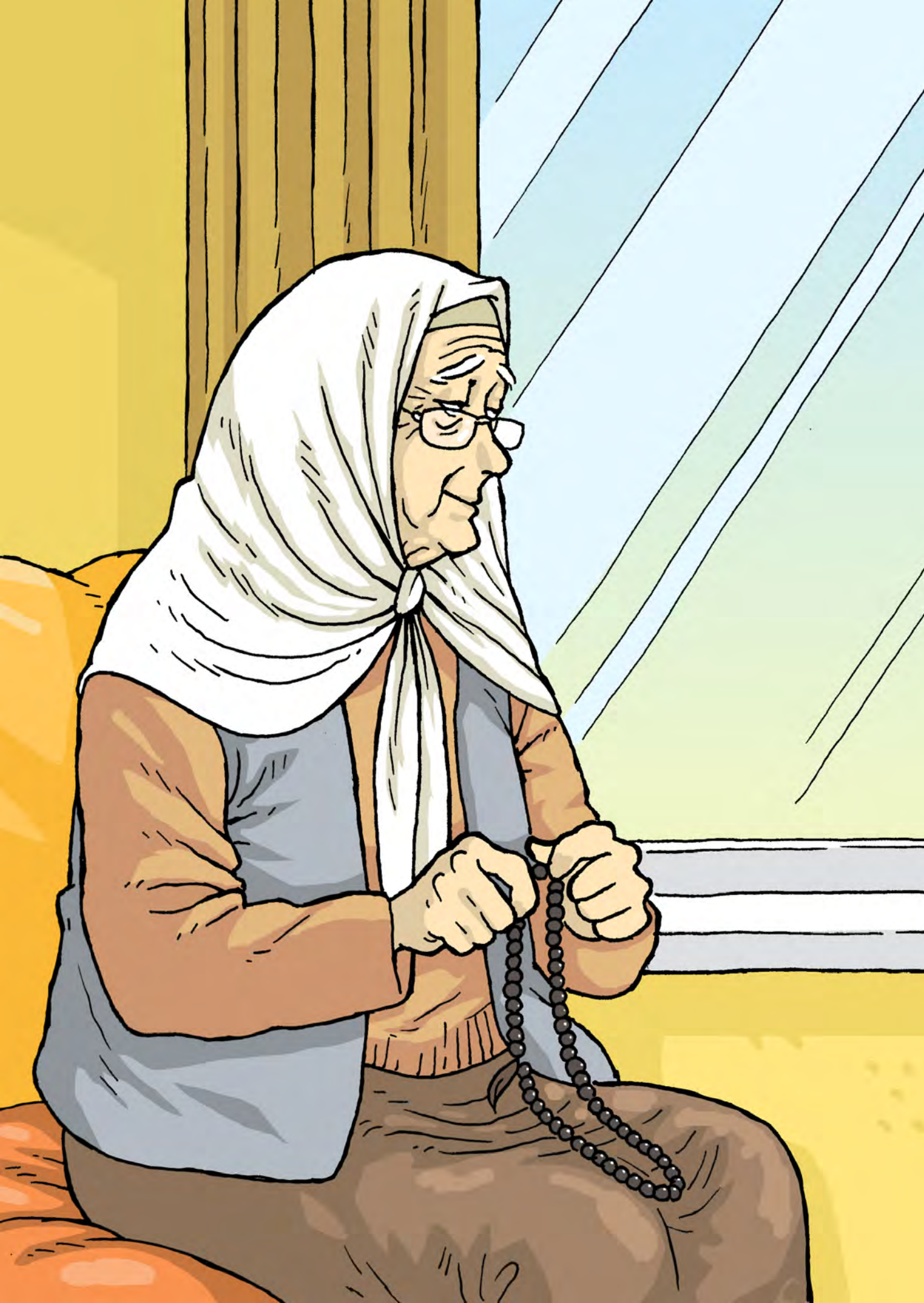
Pencerenin önündeki divanda oturan ve bir bebek yelege ören anneanesi, burnunun ucundaki gözlüğün üzerinden hüznle baktı, Yusuf'a.

"Gönlü olduğu zaman çıkar annesi, şimdi kitabını okusun çocuk," dedi.

Annesi üsteleyecekti ki evi bir bebek ağlaması doldurdu. Kadın, telaşla elindekileri bırakıp bebeğin yattığı odaya doğru gitti.

Anneanesini çok severdi Yusuf. Ama yıllarca uzak şehirlerde yaşamışlar ve birbirlerini yılda bir iki haftadan fazla görmemişlerdi. Bir de görüntülü arardı bazen annesi, "Gel de anneannen yüzünü görsün," derdi, o zaman işte, birkaç dakika konuşurlardı.

Anneannesi zor yürüyordu. Çoğunlukla camın önünde oturup tesbih şıkırtısına eşlik eden bir mırıltıyla dua ediyor, bazen mutfağa girip Yusuf'un ya da annesinin çok sevdiği börekler yapıyordu. İlk kez anneannesiyle bu kadar uzun zaman geçiriyordu.

Annesi bebeğin olduğu odadan çıkıp yanına geldi.

"Yusuf, marketten yoğurt almayı unutmuşum. Yakındaki markete kadar gider misin lütfen?" dedi.

Yusuf daha da sıkılmış hissetti kendini.

"Marketin yerini bilmiyorum."

"Market değil bakkal var bu sokakta. Çok yakın, hemen bulursun", dedi annesi, cüzdanından çıkardığı parayı uzatırken.

"Kapıdan çıkıp sağa doğru yürü, iki üç apartman geçtikten sonra. Büyük de bir levhası var. Bulursun değil mi?"

Bebeğin sesi yine evi doldurdu.

Annesi, Yusuf'a baktı. Hayatta en son isteyeceği şey annesini kırmaktı. Parayı aldı.

"Bulurum anneciğim."

Kadın gülümsedi.

"Teşekkür ederim, yardımsever evlâdım benim. Anahtarı unutma. Ve lütfen yoğurdu sallama."

"Ayran olmasın..." diye gülümseyerek karşılık verdi Yusuf. Bu, aralarında bir şakaydı. İlk kez markete gittiğinde dönüş yolu boyunca alışveriş çantasını o kadar sallamıştı ki, yoğurt sulanmıştı.

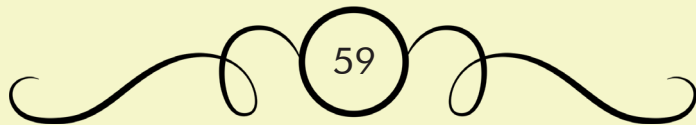

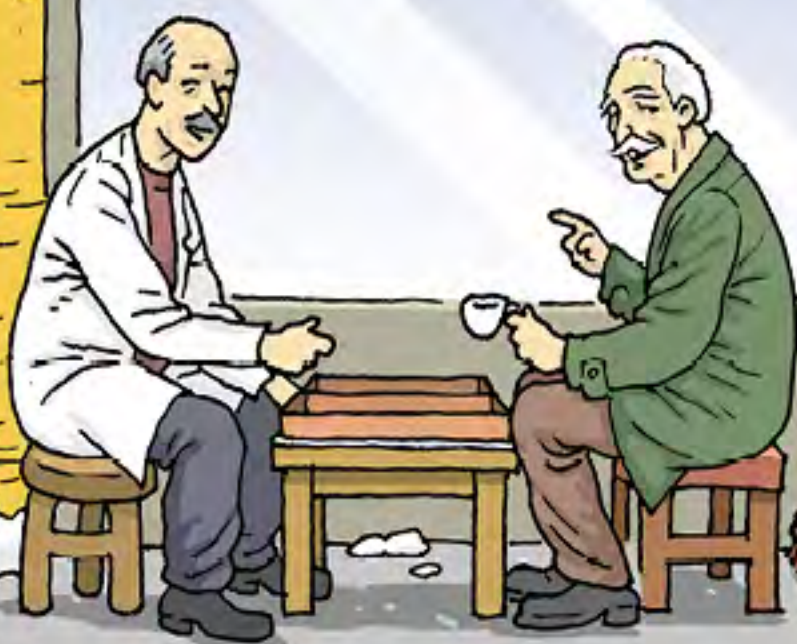

“Ben Emin Bey’in torunuyum de bakkal Kemal Bey’e” diye seslendi anneannesi.

“Söylerim,” dedi Yusuf. Ama bunu yapmak istemiyordu. Hem biraz utangaç olduğu biraz da bunu söyledikten sonra bakkalın soracaklarına cevap vermek istemediği için.

© KASAP ©

“Sıkı giyin burası İzmir değil,” diye seslendi bebeğin yanından annesi. Bu soğuğa alışmamıştı Yusuf. Kalın kabanını giyip, şapkasını ve atkısını taktı. Portmantoda asılı olan anahtarı aldı. Kapıyı çekip çıktı. Bu küçük eski apartman onun için yabancıydı, merdivenler yabancı, bahçe yabancı. Dışarıda her yeri kaplamış olan kar yabancı. Attığı her adımda kara batıp çıkarken eski evlerini özliyordu.

Bahçe kapısından çıkıp sağa döndü. Dikkatle binalara bakarak yürüdü. Bir apartman geçti, iki apartman geçti, üç apartman... Ve işte bakkal oradaydı. Küçük bir bakkaldı bu. Sevimli görünüyordu. Elini kapalı kapısına uzattı ve itti. Kapı açılmadı. Şaşırdı. Bir daha itti. Yine açılmadı.

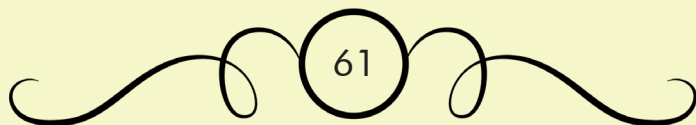
“Kapalı evladım, kapalı!”

Yusuf sesin geldiği taraf baktı. Karşı kaldırımında yan yana birkaç dükkân vardı. Bir manav, bir terzi ve bir kasap. Dükkânların önüne birkaç tabure ve bir küçük masa konulmuştu. Bu taburelere oturmuş iki yaşlıca adam kahve içip tavla oynuyorlardı. Genç bir delikanlı da dükkânların önündeki karı süpürüyordu. Bu soğukta nasıl oturuyorlar dışarıda böyle, diye düşündü. Yusuf, kimin seslendiğini anlamaya çalıştı.

“Bakkal kapalı,” diye tekrar etti, süpürgesinin sapına dayanmış nefes nefese duran genç çırak.

“Memlekete gitti. Kızı evleniyor. Çarşamba bilemedin Perşembe gelirler.”

“Peki, teşekkür ederim,” dedi Yusuf. Bir an durakladı. Yoğurt alamadan dönecekti demek ki eve.

“Sen Emin Bey’in torunu musun?” diye sordu kocaman bıyıkları olan ve tavlanın manav tarafında oturan adam. Aynı annesiyle birlikte seyrettikleri filmlerdeki babacan fabrikatöre benziyordu. Kahveden höpürdeterek kocaman bir yudum aldı, köpükleri bıyığına takılmıştı.

“Evet efendim,” dedi Yusuf.

“Nasıl anladım ama? Çünkü bak gözler aynı rahmetli Emin Bey’in gözleri. O da böyle çakmak çakmak bakardı. Çok muhterem adamdı, evlâdım, senin deden.”

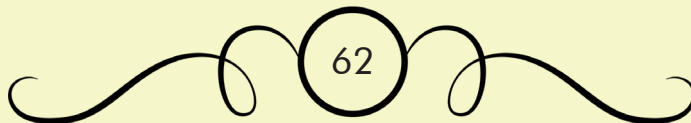
Ne diyeceğini bilemeden gülümsedi Yusuf.

“Bak, bu sokağı takip et, bittiği yerde merdivenler vardır, oradan in. Sağa dön. Az yürüyünce cami var, onu geç. Benzinliği göreceksin onu sağ koluna al, sırtını böyle taksi durağına ver, tam karşında marketi göreceksin. O açıktır.”

Yusuf’un kafası karışmıştı.

“Ya ne karışık anlattın, çocuk nasıl bulsun şimdi orayı,” diye atıldı tavlanın diğer tarafında oturan adam. Diğerinin aksine sıkıca giyinmişti, atkısını kat kat sarmıştı boğazına. İnce yüzlü, ince yapılı, hızla konuşan bir adamdı.

“Bak şimdi evladım, hiç öyle merdivenlere kadar gitmene gerek yok. Şuradan aşağı, bak şu yokuşu görüyor musun, hah oradan aşağı vur, iki dakikada Mecazistan sokaktasın.”

“Ne sokak?” dedi Yusuf.

“Mecazistan. Benim rahmetli teyzem orada otururdu.”

“Yahu, bırak şimdi çocukluğunu anlatmayı, yolu anlat,” diye böldü, fabrikatör amcaya benzeyen ve aslında manav olan adam.

“İşte o sokağa girince sola dön. Az yürü,” diye tarif etmeye devam etti Yusuf’un terzi olduğunu tahmin ettiği adam.

“Ee, geldi yine taksi durağına. Nesi daha kısa bunun?”

“Kestirme efendim bu yol, kestirme. Taksi durağının oraya gelince karşına bak. Market orada. Anladın mı?”

“Anladım, teşekkür ederim,” dedi Yusuf ama anlayıp anlamadığından pek emin değildi. O, teşekkür edip terzinin tarif ettiği yokuşa doğru yürürken ikisi hâlâ hangi yolun kestirme olduğu hakkında tartışıyorlardı.

Yusuf, buzlanmış yokuşu biraz kayıp biraz durarak dikkatle indi ve durdu. Sağa mı yoksa sola mı dönmesi gerektiğini hatırlayamıyordu. Bir taksi durağı vardı kafasında, bir de cami ve bir market. Ama hangisi neredeydi hiçbir fikri yoktu.

“Sağa” diye düşündü. “Sağa dönecektim sanırım.”

Pek de emin olmayarak sağa döndü. İki tarafı ağaçlı, bahçeli evlerin karşılıklı sıralandığı, karın her şeyi örttüğü çok güzel bir sokaktaydı. Sanki şehrin apartmanlarla dolu soğuk dünyasının dışında, başka bir âlemdeydi.

Bu güzel sokağı inceleyerek yürüdü. Fakat etrafta ne bir taksi ne bir market görünüyordu. Sokakta sessizlik hâkimdi. Yusuf karın sessizliğiyle ilk kez karşılaşılıyordu. Aylardan sonra ilk kez kendisini mutlu hissetti. Biraz daha yürüdü, evlere ve bahçelere bakarak. Belki şu köşeye gelince görürüm marketi diye düşündü. O köşeye kadar yürüdüğünde şaşkınlıkla kalakaldı. Çünkü sokak bitmişti. Küçük mavi bir levhada kırmızı harflerle “ÇIKMAZ” yazıyordu. Yusuf daha önce hiç çıkmaz sokak görmediği için şaşkıındı.

“Sokak bitti,” diye düşündü. Evet, sokak bitmişti ama marketi bulamamıştı.

“En iyisi daha fazla kaybolmadan eve dönmek,” diye geçirdi içimden. Babasına telefon ederdi, yoğurdu gelirken o getirirdi. Sonra birden hatırladı. Babasına artık telefon edemezdi. Göğsü sıkıştı, gözleri doldu. Etrafı göremez oldu. Sokağın ortasında ağlamamak için küçük yumruklarını sımsıkı sıkıyordu.

ÇIKMAZ
SOKAK

O kendisiyle mücadele ederken hafif esen rüzgâr arttı, bulutlar göğü kapattı ve kar yağmaya başladı. Sulu, kocaman parçalar halinde düşen bir kar. Yusuf, hayretle başını kaldırıp ağaç dallarının arasından gökyüzünü görmeye çalıştı. Ansızın değişen hava onu şaşkırtmıştı. O sırada küçük bir çingırağın sesini duydu.

“Çın çın!” dedi, çingırak, gayet melodik bir şekilde. “Çın! Çın! Çınnn!”

Sesin geldiği yöne baktı Yusuf. Bahçe içinde tek katlı küçük bir dükkân gördü. Kapısına sedef parçaları ve deniz kabuklarından bir rüzgâr çanı asılmıştı. Rüzgâr estikçe ince, neşeli bir melodiyle şarkı söyleyen işte bu rüzgâr çanıydı.

Duvarında küçük bir tabela asılıydı: “KİTAPÇI”

Yusuf gülümsedi. “Adı olmayan bir kitapçı” diye mırıldandı. Şu anda, evinden bu kadar uzaktayken, bir kitapçıdan daha çok nerede olmak isteyebilirdi?

Dükkâna yaklaştı. Vitrinde daha önce hiç görmediği bazı çocuk kitapları duruyordu. Birkaç küçük oyuncak araba, bir tuval ve pastel boyalar, bir yapboz ve... Ve evet, bir teleskop! Teleskopu daha iyi görebilmek için vitrine iyice yaklaştı. Ve siyahlı beyazlı ve şaşkın bakışlı bir kediyle göz göze geldi. Kedi, vitrinden ona bakıyordu. Kedinin dikkatle kendisine incelediğini gören Yusuf, yüksek sesle güldü. Kedi, sırtını kamburlaştırarak teleskobun ayaklarına süründü. Yusuf kararını vermişti, teleskobu yakından görecekti. Kapıyı hafifçe itip içeri girdi. “Çın! Çın! Çınnn!” dedi rüzgâr çanı, o altından geçerken.

Bastığı zemin gıcırdadı. İçerisi yarı karanlıktı. Gözlerinin alışması için duraladı, Yusuf. Etrafına dikkatle baktı. Sol tarafında geniş bir tezgâh vardı. Tezgâhın üzerinde içi renkli kalemlerle dolu kalemlikler, ortadan açılmış, sarı yapraklı, daha önce hiç görmediği kalınlıkta bir defter, üzerinde bir dolma kalem...

Yusuf tedirgin olmuştu. Dükkân çok sessizdi. İçeride kimse yok gibiydi.

Bacaklarına bir şey dokundu. Yusuf yerinden sıçradı.

"Miuuuv"

Yusuf, eğilip bakınca az önce vitrinde duran kediyi gördü. Bacaklarına sürünüyordu.

"Miuuuv"

"Merhaba kedicik. Bu dükkânda kimse yok mu?" dedi Yusuf.

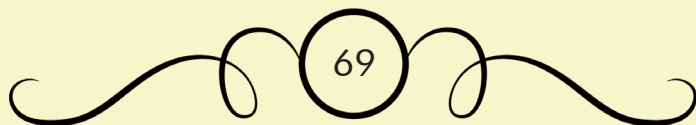
"Ben varım," dedi kalın bir ses. Yusuf sese doğru döndü.

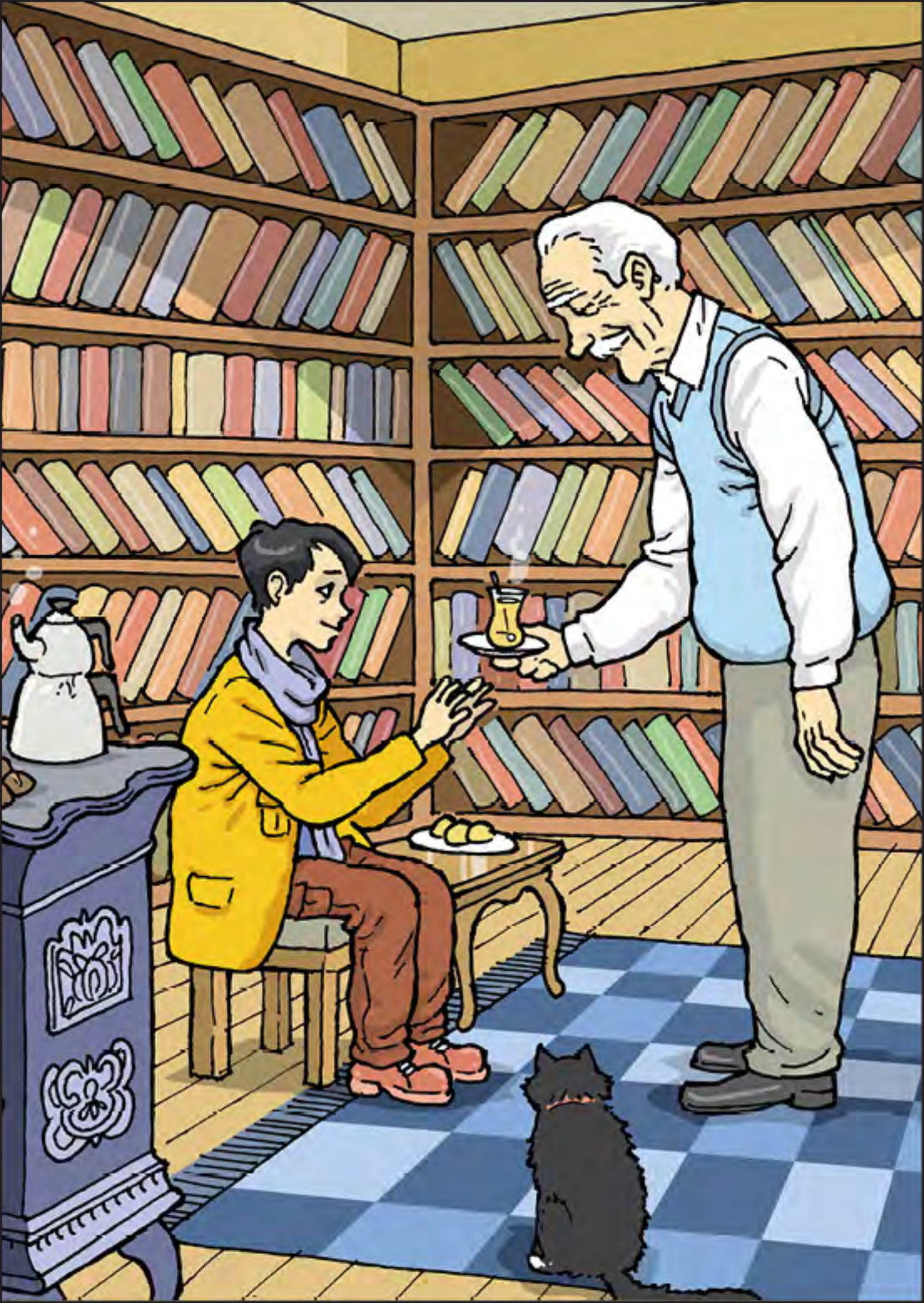
Beyaz saçlı, uzun boylu, yeşil yüzlü bir adamdı karşısındaki. Elinde, içinde un kurabiyeleri olan bir tabak tutuyordu. Gülümsüyordu.

"Hoş geldin."

"Hoş bulduk," diye cevapladı Yusuf.

"İslanmışsın evladım, gel sobaya yaklaş. Şu tabureye otur," dedi adam.

Yusuf o mavi çini sobayı o zaman gördü. Üzerinde bir demlik fıkırdıyordu. Bir avuç kestane çıtırdıyordu. Kedi çoktan sobaya yakın bir minderin üzerine kıvrılmıştı.

Dışarıda rüzgâr uğulduyordu.

Yusuf üşümüştü ama oturmakta kararsızdı.

“Ben” dedi ürkek bir sesle, “Vitrinde bir teleskop gördüm de...”

Adam kurabiye tabağını küçük tahta masanın üzerine bıraktı. Demliği aldı.

“Evet. Çok güzel bir teleskoptur o. Çok da eskidir.”

Ağır ağır, masadaki bardaklara ıhlamur doldurdu. Dükkânın içini ıhlamur, tarçın ve limon kokusu sardı.

“Fiyatı nedir acaba?” dedi Yusuf.

Demliği tekrar sobanın üzerine bırakmak üzere olan yaşlı adam bir an durdu, ciddiyetle düşündü.

“Fiyatı mı? Hımm. Bunu hiç düşünmemiştim,” diye yanıtladı.

“Satılık değil mi?” dedi Yusuf.

Yaşlı adam gülümsedi. Yusuf o zaman, sobanın aydınlığında, adamın şefkatli ifadesini ve yeşil gözlerinde parlayıp sönen çok tanıdık bir bakışı gördü. Tanıdık fakat nedense ne olduğunu tam bilemediği.

“Bazen satılık bazen değil,” dedi adam.

“Devran!” diye seslendi, sonra.

“Devraan!”

Dükkânın arkasında gıcırtyla bir kapı açıldı -Yusuf az önce o kapının orada olmadığına yemin edebilirdi- içeri çok uzun boylu, iri yapılı, aydınlık yüzlü bir genç girdi. Yüzünde pırlıl pırlıl bir gülümsemeyele dükkân sahibinin karşısında durdu ve ellerini önünde kavuşturup hürmetle hafifçe başını eğdi.

“Buyur efendi baba,” dedi.

“Devran, bak, bu delikanlı vitrindeki teleskopu görmek istiyor.”

Devran Yusuf’a döndü.

“Hoş geldin” dedi. “Hemen getiriyorum” diye ekledi.

Yusuf hoş bulduk demek için ağzını açtı ama buna fırsat bulamadı. Devran, hızla, adeta yuvarlanıyormuş gibi uzaklaştı. Tahta zemin onun ağırlığıyla gıcırdadı, duvarlar bile hafifçe sallandı. Kedi tek gözünü açıp ne oluyor diye bir baktı.

“Devran teleskopu getirirken sen de biraz otur, üstün başın kurusun.”

Yusuf denileni yaptı. Kabanını, şapkasını ve atkısını çıkardı. Yaşlı adam onları bir sandalyeye asıp sandalyeyi de sobaya yaklaştırdı.

Yusuf puf puf minderleri olan küçük bir koltuğa oturdu.

Sobadan yayılan sıcaklık hemen sardı çocuğu. Kitaplardaki resimler dışında hiç soba görmemişti. Bu kocaman mavi şey çok neşeli görünüyordu. Hem gürül gürül bir nehir gibi sesler çıkarıyor hem ince çıtırtılarla gülümsüyor hem de etrafına sıcak bir ışık yayıyordu.

“İhlamur soğumasın,” dedi dükkân sahibi.

Yusuf sıcak bardağı avuçlarının arasında tuttu önce, sonra bir yudum içti. İhlamur içini ısıtarak boğazından geçti. Gülümsedi.

Devran aynı gürültüyle geri geldi. Elinde tuttuğu cihazı Yusuf’un yanında oturan dükkân sahibine uzattı. Dükkân sahibi, hafifçe gülümsedi.

“Bu teleskop değil, Devran.”

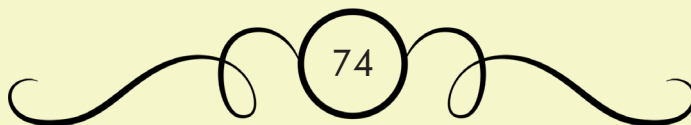
Devran şaşırılmıştı.

“Değil mi? Ne ki o zaman bu?”

Dükkân sahibi elindekini Yusuf’a doğru uzattı.

“Sen söyle bakalım bunun ne olduğunu, Devran’a.”

“Bu bir mikroskop!” dedi Yusuf, heyecanla.

Mikroskobu aldı ve dikkatle incelemeye başladı.

“Evet, bu bir mikroskop” diye tekrar etti yaşlı adam. “Hani dürbüne benzeyen ve üç ayağı olan bir şey var ya vitrinde, işte, o teleskop.”

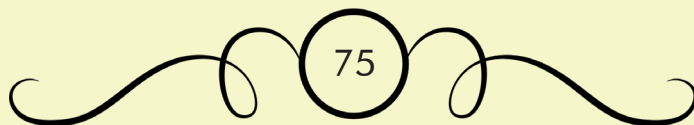
“Haaa!” dedi, Devran. “Anladım, anladım. Dürbüne benzeyen.”

Ve yine gürültüyle ve yuvarlanırcasına uzaklaştı.

“Aslında ikisinin ortak bir yanı var,” dedi Yusuf. “Teleskopla mikroskobun yanı.”

“Öyle mi? Nedir o?” diye sordu adam ilgiyle ve kurabiye tabağını işaret etti çocuğa.

Yusuf, kıyır kıyır un kurabiyelerinden birini aldı.

“İkisi de gözümüzle göremediğimiz şeyleri görmemize yardım ediyor,” dedi ciddiyetle ve un kurabiyesini ısırды Yusuf. “Ne kadar lezzetli,” diye düşündü ve diğer parçayı da ağızına attı.

“Çok doğru,” dedi dükkân sahibi. “Çok güzel bir tespit. Demek sen ilime ilgili bir gençsin.”

Burnunda pudra şekeri olduğunu fark etmeyen Yusuf, ağız dolu olduğu için başını sallayarak onayladı adamın söylediğini.

Adamın gözlerinde yine o çok tanıdık ama hatırlayamadığı bakışı gördü Yusuf.

“Peki, ilim sever genç, ismin nedir acaba?”

Bir yudum ıhlamur içerek un kurabiyesini hızla yutan Yusuf cevap verdi:

“Yusuf.”

Adam gülümsedi.

“Çok güzel bir isim. Benim adım da Haluk. Buralarda bana çocuklar Haluk Dede, der.”

Devran bu sefer daha yavaş ama yine zemini gıcırdatarak yaklaştı. Doğru yaptığından pek emin değildi. Elindeki teleskopu Yusuf’a uzattı.

“Bu mu teleskop?”

“Evet” dedi Yusuf ve Haluk Dede’ye baktı. Adam alabilirsin anlamında başıyla onaylayarak gülümsedi.

Yusuf o kadar heyecanlıydı ki, kalbi, kedinin duyabileceği kadar hızla atıyordu. Ellerini dikkatle masadaki kumaş peçeteye sildi. Ayağa kalktı ve çocuklar için tasarlanmış küçük teleskopu dikkatle eline aldı.

“Çok güzel,” dedi.

“Teleskopu buldum yani,” dedi Devran.

“Buldun. Aferin,” dedi Haluk Dede.

Yusuf mutlulukla gülümsedi:

“Teşekkür ederim.”

Devran yine hafifçe başını eğdi ve Yusuf’un, orada olduğunu ancak açıldığında görebildiği kapıdan çıkıp gitti.

“Şu anda hava kapalı, o yüzden bir şey görmene imkân yok. Ama hava açıldığında rahatlıkla bununla gökyüzünü izleyebilirsin. Söyle bakalım Yusuf, ileride astronom mu olmak istiyorsun?”

Çocuk bir an düşündü. “Ne olacaksın büyüünce?” sorusu onun en rahatsız olduğu sorulardan biriydi aslında. Çünkü henüz bir karar vermemiştir ve bu konuda aklı çok karışıktı. Ama Haluk Dede’ye cevap vermek konusunda kendisini rahatsız hissetmedi. Onunla bu konuyu konuşabileceğini düşünüyordu.

“Ben... Bilmiyorum, aslında. Yani, yıldızlara ve gezegenlere bakmayı, evrende olup bitenleri öğrenmek için çalışmayı çok istiyorum. Ama mikroskopla bakmak da ilgimi çekiyor. Babam bana geçen doğum günümde buna benzer bir tane almıştı. Onunla kan örneklerine, böceklerle, tohumlara baktık. Ben, mikropları araştırıp, onların yaptığı hastalıklara çare bulabilirim. Bir de, insanları iyileştirmek istiyorum. Babam gibi ben de doktor olmak istiyorum.”

“Demek baban doktor?”

“Evet. Doktordu.”

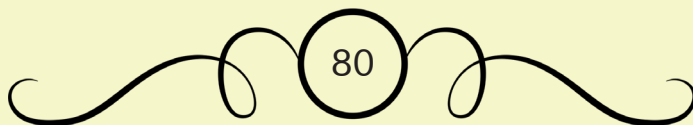
Yusuf durdu. Aylardır göğsünü sıkıştıran o düğümün ansızın çözülmeye başladığını fark etmişti. Gözlerinden yaşlar aktı.

“Babamı, geçen yaz... Kaybettik.”

“Allah rahmet eylesin. Ardında hayırlı bir evlat bırakmış.”

Çocuk, kalbini sıkıştıran buz erirken, teleskoba sarılmış hıçkırarak ağlıyordu.

Adam şefkatle çocuğun başını okşadı ve sessizce onun sakinleşmesini bekledi.

Sonunda Yusuf içini çeke çeke soluk alıp verir ve gözyaşı sağanağı dururken Haluk Dede ayağa kalktı ve bir kitap getirip masanın üzerine bıraktı.

“İlgi alanlarından birini seçip diğerini terk etmek zorunda değilsin. Hem hekim hem astronom hem fizikçi olabilirsin. Hatta bunları yaparken şiir de yazabilirsin.”

Çocuk hayret ve ilgiyle baktı adama.

“Nasıl?”

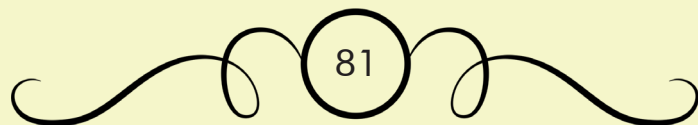
“Nasılı bulunur, önemli olan senin bu alanların hepsinin birbiriyle bağlantılı olduğunu görmen. Tıpkı teleskopla...”

“Mikroskop gibi!” diye atıldı, çocuk heyecanla.

“Evet” diye onayladı adam gülümseyerek. “İkisi de bize gözümüzle göremediğimiz bir âlemi gösterir. Kendisine özgü kuralları olan, büyük, pek çok yönünü bilmediğimiz ama bizimle birlikte yaşayan âlemleri... Senin anlayacağın şekilde; Dünyaları.”

“Hepsiyle ilgilenebilir miyim yani? Ama bu imkânsız, böyle bir şeyi kim yapmış ki?”

Haluk Dede, getirdiği kitabı işaret etti.

“Pek çok kişi. Eskiden, uzmanlık alanlarına böyle kesin çizgilerle ayrılmamışken ilimle ilgilenen insanlar yani âlimler, böyle çok yönlü kişilermiş. Yaşamı ve insanların yeryüzündeki amacını anlamak için sorular sorarken hem felsefeyle hem fizikle, kimyayla ilgilenir hem hekimlik yapar hem de duygularını ifade etmek için edebiyatla uğraşırlarmış. şimdi yaşayan ilim insanlarına bakarsan çoğunun meslekleri dışında başka alanlarla da ilgilendiğini görebilirsin. Bu kitap bu âlimlerden söz ediyor. Varoluşun ve yaşamın ürettiği soruları cevaplamak, insanlığa yararlı olmak isteyen insanların hayat hikâyeleri.”

Yusuf, kırmızı deri ciltli, kalın ve hafifçe tozlu bu kitabı aldı. Kapağını dikkatle açtı.

“Müslüman Bilim İnsanları” yazıyordu.

İlk sayfayı çevirdi.

“Abbas Vesim Efendi” diye, dışından okudu başlığı.

“Abbas Vesim Efendi de bir hekimdi,” dedi Haluk Dede.

“Ya, öyle mi?”

“Evet, onun adını daha önce duydun mu?”

“Hayır” dedi, Yusuf. “Hiç duymadım”.

“O halde biraz okuyalım.”

Yusuf kitaba dikkatle baktı. Harfler çok silikti.

DÜSTURÛ'L VESİM
Fİ TIBBİ'L CEDİD VE'L KADİM
ABBAS VESİM EFENDİ

“Çok eski bir kitap. Yazısı iyi okunmuyor değil mi? Ben okuyabilirim sanırım.”

Yusuf, kitabı adama uzattı.

“Ben gözlüğümü ararken sen de birer bardak ıhlamur doldur ama dikkat et yanma.” dedi, Haluk Dede.

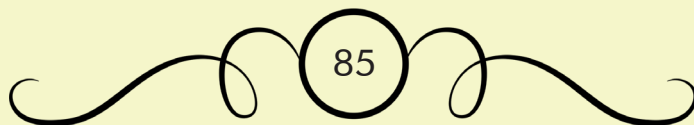
Yusuf ıhlamurları doldururken Haluk Dede, anneannesininkine benzer bir gözlükle geldi. Yusuf kendisini hem mutlu hem de biraz yorgun hissediyordu. Yumuşak koltuğa gömüldü. Sobanın sıcaklığı yavaşça sardı çocuğu.

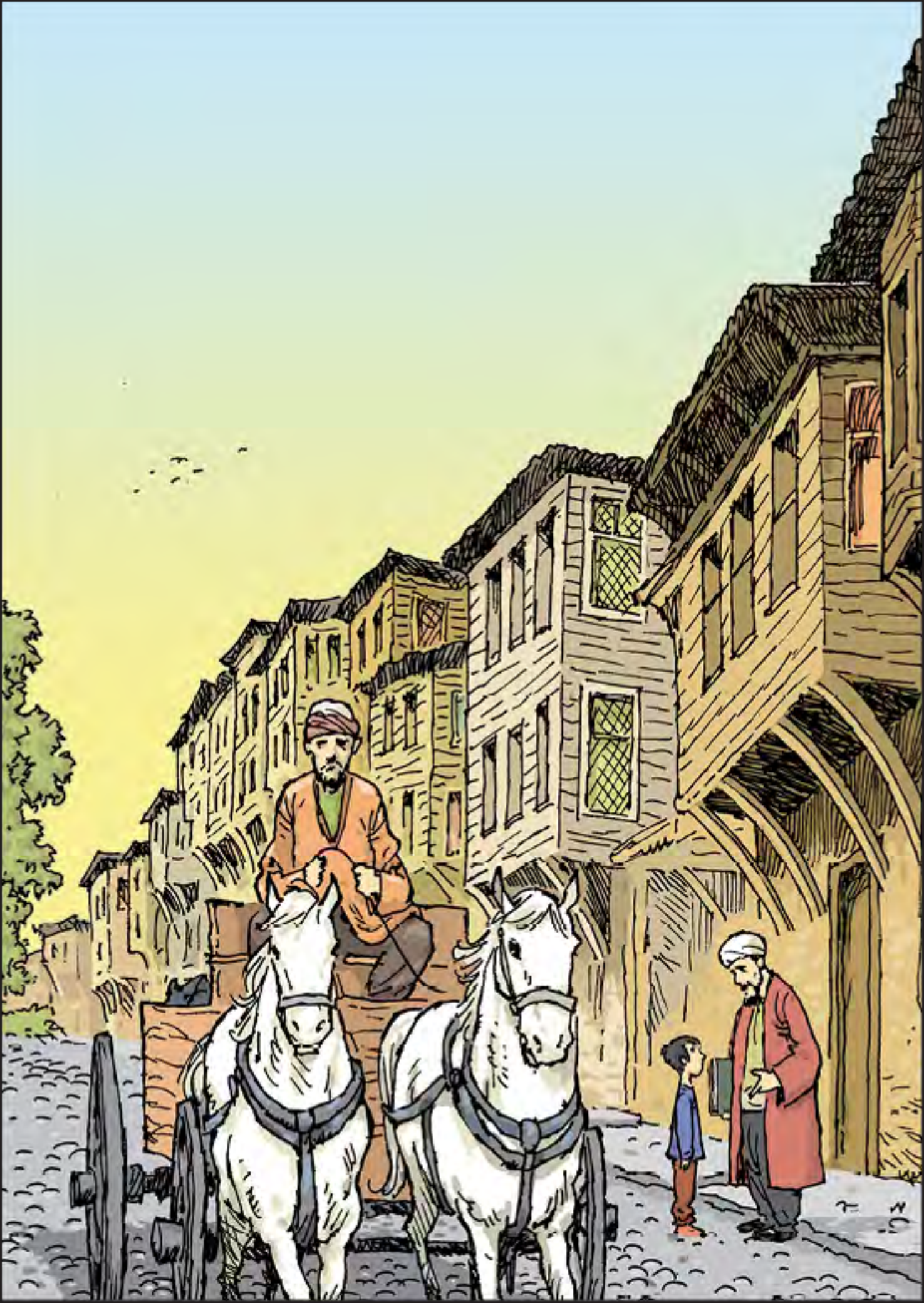
Haluk Dede, yanındaki sehpa da duran lambanın düğmesine bastı. Eski lamba hafif bir vızıldama sesi çıkararak aydınlandı. Haluk Dede kitabı açtı. Gözlüğünü burnuna yerleştirdi. Yusuf’a baktı.

“Hazır mısın?”

“Hazırım,” dedi çocuk mutlulukla.

“Abbas Vesim Efendi. On sekizinci yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nda yetişmiş bir hekim, astronom, şair ve ilim adamı.”

Haluk Dede'nin güçlü ve yumuşak sesi dükkânı sardı. Kedi huzurla mırıldadı. Yusuf'un gözkapakları ağırlaştı. Haluk Dede'nin sesi artık uzaktan geliyordu. Yusuf uykunun kollarına düşerken o sesi duydu:

"İstanbul'da doğan Vesim Efendi'nin doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. İstanbul'da Fatih'te Sultan Selim Çarşısında bir dükkân açarak orada hekimlik yapan Abbas Vesim Efendi..."

Haluk Dede'nin sesi kayboldu. Yusuf birden sobaya yaklaştığını düşündü çok ısınmıştı. Gözlerini açtı. Gün ışığı gözlerini kamaştırdı.

"Uyuyakalmışım ve güneş açmış," diye düşündü. "Hemen eve dönmeliyim, annem merak etmiştir." Hızla oturduğu yerden kalktı. Etrafına baktı. Dükkân değişmişti sanki. Etrafa bakındı Haluk Dede'ye teşekkür etmek ve veda etmek istiyordu. Ama Haluk Dede orada değildi. Kapıya doğru birkaç adım attı. Zemin gıcırdadı. "Aynı dükkândayım işte" diye, düşündü. Çok aydınlıktı, ışık renkleri solduruyordu ve etrafını iyi göremiyordu. Gözlerini kırıştırdı. "Gözlerim mi bozuldu acaba?"

Güçlkle kapıyı açıp dışarı sokağa çıktı ve hayretle dona kaldı. Bir ses ve renk cümbüşünün içindeydi ve burası kesinlikle kitapçının bulunduğu sokak değildi. Sokağa doğru bir adım atmasıyla beraber bir atlı araba hızla yanından geçti. Bir el, çocuğu geri çekmeseydi atın ayaklarının altında kalması kaçınılmazdı.

“Dikkat etsene evlâdım, ne bu dalgınlık?” dedi onu çeken adam. Dönüp baktı Yusuf. Ve hayretle ağzı açık kaldı. Karşısında sarıklı, cüppeli bir adam duruyordu. İnce yüzlü, zeki bakışlı, orta yaşlı bir adamdı ve kolunun altında kalınca birkaç kitap tutuyordu. Yusuf adama baktı ama konuşamadı.

“Korkudan dilin mi tutuldu? Sapsarı oldun.”

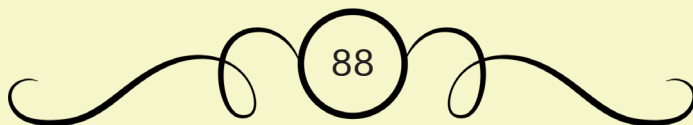
Yusuf ağzını açtı ama hiç ses çıkmadı.

Adam ciddiyetle yüzüne baktı. Başparmağıyla göz kapaklarını açıp dikkatle gözlerine baktı.

“Hımmmm. Benim dükkânım şurada gel, bakayım seni bir muayene edeyim. Hem de sen bir bardak su iç.”

Konuşamayan Yusuf ne yapacağını bilemedi. Başını hayır anlamında iki yana salladı. Eve dönmesi gerekiyordu! Annesi çok merak eder çok üzülürdü!

Adam ona baktı ve “Korkma evladım, hekimim ben.” dedi. Abbas Vesim’dir adım. Bir bakacağım sana, muayene edeceğim. Hiç iyi görünmüyorsun.”

Şaşkınlık içindeki Yusuf, kolundan tutan Abbas Vesim Efendi'yle birlikte, ona merakla bakan insanların arasından geçerek bir dükkâna girdi. Fakat Yusuf herkesten daha şaşkıncıydı. Çünkü bu insanların giysileri aynı kitaplardaki, eski zaman insanların kıyafetleri gibiydi.

"Otur bakalım şuraya" dedi, Abbas Vesim Efendi.

Yusuf oturdu.

Abbas Vesim Efendi bir testiden bir bardağa su doldurdu.

Sonra çocuğa uzattı.

"Yavaş yavaş iç bakalım."

Yusuf çift kulplu seramik bardağa baktı ve birden dili çözüldü.

"Neredeyim ben?"

Abbas Vesim Efendi gözlerini kısarak ciddiyetle yüzüne baktı çocuğun.

"Hafıza kaybı mı acaba?" diye mırıldandı. "Nerede olduğunu bilmiyor musun?"

"Hayır," dedi Yusuf.

"İstanbul'dasın."

"İstanbul mu?"

"Evet, İstanbul. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul. Ve bulunduğumuz semt de kadim Fatih."

Adam tane tane konuşurken bir yandan da Yusuf'u dikkatle muayene ediyor, dizlerine vurarak reflekslerini ölçüyordu.

"Söyle bakalım, adın ne?"

"Yusuf," diye yanıtladı çocuk.

"Güzel, adını hatırlıyorsun. Demek ki her şey kaybolmamış. Peki, nerede oturuyorsun?"

"İzmir. Yok yok, oradan taşındık. Ankara. Evet, Ankara'da oturuyoruz."

Adam tekrar gözlerini kısarak baktı Yusuf'a.

"Ankara mı? Hımm. Pekiyi, İstanbul'a ne zaman geldin?"

"Ben şey... Az önce sanırım."

"Az önce mi? Nasıl geldin?"

"Bilemiyorum. Ankara'daydım, kitapçıdaydım, Haluk Dede vardı, sonra... Sonra kendimi burada buldum."

"Atlar ya da araba çarpmadı. Yaralanma yok... Ama zihnin bulanık. Kendine gelene kadar burada benimle kalacaksın."

"Olmaz annem çok merak eder beni. Eve gitmeliyim."

"Bu şekilde hiçbir yere gidemezsin. Zihindeki bulanıklık dağılana kadar benim gözetimimde kalacaksın. Sonra, her şeyi hatırladığında, seni evine göndereceğim evladım. Şimdi ben çalışırken sen şu sedirde biraz uzan bakalım."

Yusuf çaresiz, denileni yaptı.

Abbas Vesim Efendi, masasının üzerindeki dağınıklığa bir göz gezdirdi. Birçok dilde kitaplar vardı masanın üzerinde.

“Bu dağınıklığı toplamaya hiç zamanım olmuyor”, dedi.

O sırada kapı açıldı ve içeriye, kollarında kendinden geçmiş bir çocukla genç bir kadın girdi.

“Hekim Efendi, yardım edin!”

Abbas Vesim Efendi atıldı, çocuğu kadından aldı ve paravanla ayrılmış bölme taşıdı. Kadın da peşinden gitti.

Yusuf yattığı yerden kalktı. Kendisini iyi hissediyordu. Masanın üzerindeki kitaplara ve üzerine çeşitli şekiller çizilmiş, notlar alınmış açık bir deftere göz gezdirdi. Mürekkepli kalemlere hokkalara dikkatle baktı. Hiçbir şeye el sürmedi.

Abbas Vesim Efendi, hasta çocuk ve annesini onlara bir ilaç terkibi yazdıktan sonra gönderdi. Yusuf'un dikkatle defterine baktığını gördü.

Bir şekli işaret ederek:

"Bunun ne olduğunu biliyor musun?" diye sordu.

"Bu bir akciğer," diye yanıtladı Yusuf.

Abbas Vesim Efendi hayretle kaşlarını kaldırıp çocuğa baktı ve gülümsedi.

"Doğru, çok doğru!" dedi. "Aferin!"

Sonra hemen sandalyesini çekip masanın başına oturdu. Çocuğa da yanına oturmasını işaret etti. Yusuf kendisinden istenileni yaptı. Başka bir şekil gösterdi adam.

"Bu nedir peki?"

"Gözün yapısı, bu."

"Peki bu?"

"Bunlar kaslarımız. İnsan vücudundaki kaslar."

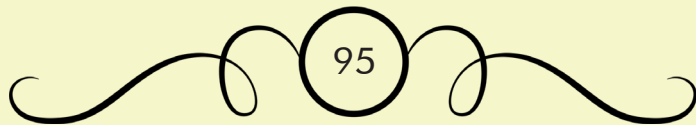

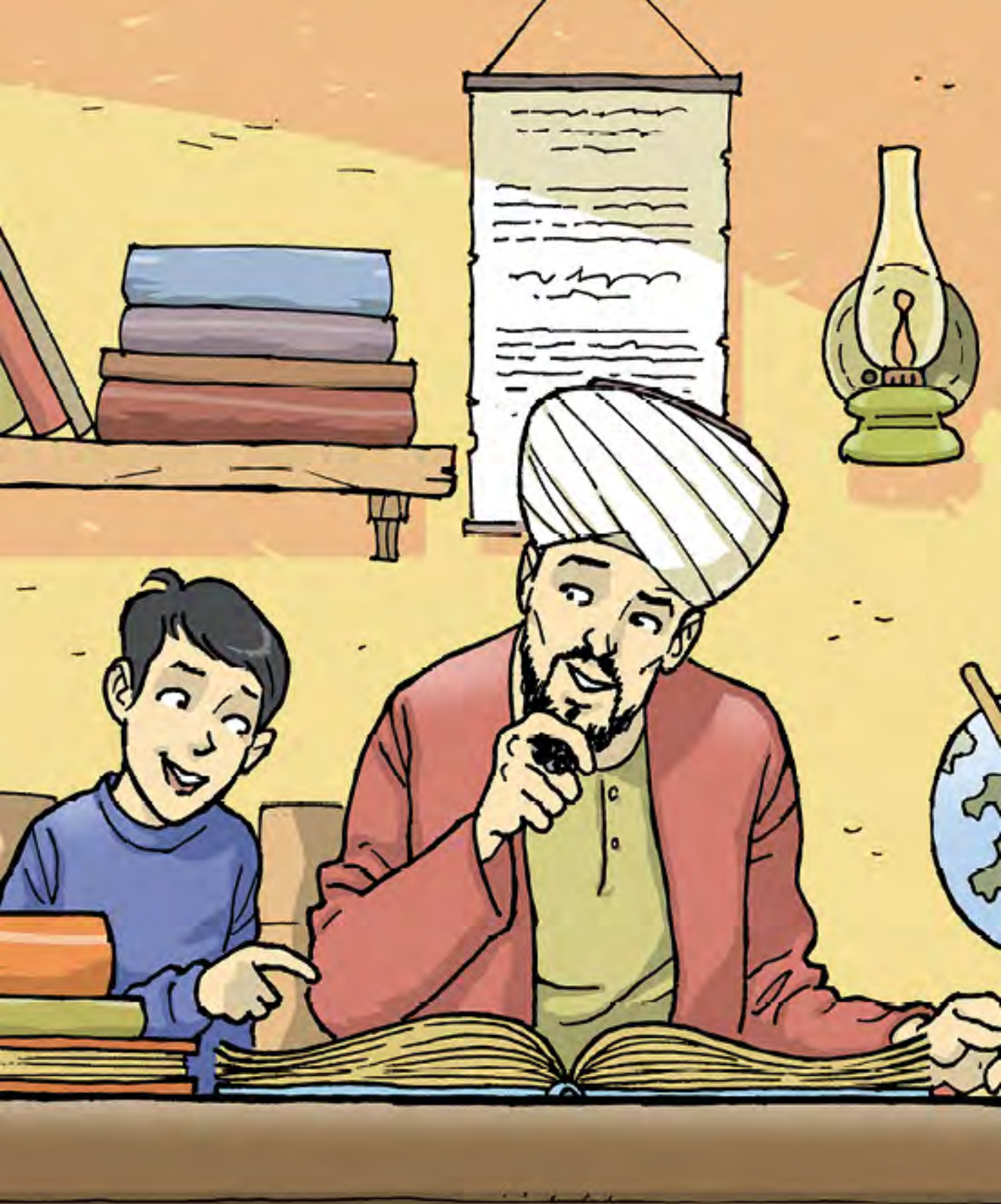
Abbas Vesim Efendi sandalyesinin arkasına dayanıp çocuğun yüzüne baktı. Sonra hızla masadaki kitap yığınının altından bir kitap çekti, üstteki kitaplar dağıldılar. Aceleyle bir sayfa açıp işaret etti.

“Peki bu?”

“Büyükayı takımyıldızı.”

Adam onaylayarak başını salladı. Sakalını sıvazladı.

“Maşallah. İyİ bir eğitim almışsın belli ki. Fakat esas mühim olan şu ki, nerede olduğunu, buraya nasıl geldiğini hatırlamıyorsun; ama bütün derslerini hatırlıyorsun. Hocan kimdir? Bunları kimden öğrendin”

“Bazılarını babamdan bazılarını okuldaki hocalarımdan öğrendim.”

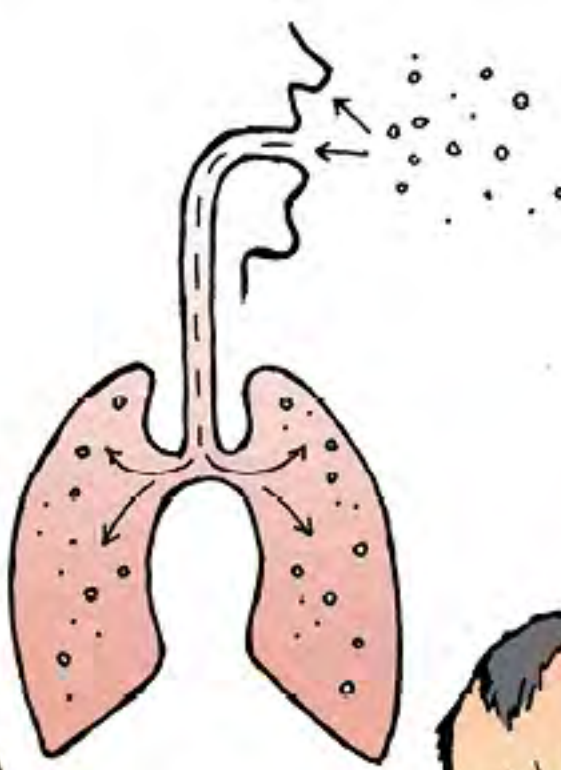
“Baban ne işle meşguldür?”

“Babam hekimdi. Rahmetli oldu.”

“Allah rahmet eylesin. İyİ yetiştirmiş evladını. Benim de tıp ilmindeki ilk hocam babamdı. Bursa’da meşhur bir hekimdi, ismi Ömer Şifai’dir. Hem ondan hem de Tabip Sultan Ali’den çok şey öğrendim. Mısırlı Ahmet’ten astronomi öğrendim. Başka hocalardan fizik, kimya ve Batı dillerini, bazı Doğu dillerini ve bazı Afrika dillerini öğrendim. Ama bilim yetmez. Sanat da bilmek lazım. Hat öğrenmek, edebiyat öğrenmek lazım. Çünkü bunlar bu âlemde ayrı görünseler de birlikte hareket ederler. İlimde sanat sanatta ilim vardır. Anladın mı, Yusuf? Yüce Rabbim ilim ve sanatla yaratmış her şeyi.”

Yusuf adamın heyecanından büyülenmişti. O da evrendeki ilimle sanatı iç içe görmek o da insanların dertlerine deva olmak istiyordu.

“Her Şey sormakla baŐlar,” dedi Abbas Vesim Efendi. “İnsanlar verem oluyor. İnsanlar verem hastalığından ölüyor. Neden? İşte her Şey bu soruyla baŐlar. Bu hastalık insanlara birbirlerinden bulaŐıyor nasıl? İşte ben hep bu soruları sordum. Ve cevaplarını aradım. Ve Şimdi biliyorum ki, bu hastalığa bir mikrop neden oluyor. Gözümüzle göremiyoruz onu. Ama o, insanların akciğerlerine yerleŐiyor ve sonra hasta insanın öksürüğüyle ciğerden dışarı fırlıyor, damlacıkların içinde başka bir insana seyahat ediyor ve onun ciğerine yerleŐiyor... Anladın mı?”

“Evet” dedi Yusuf. Çok şaşkıındı. Belli ki Abbas Vesim Efendi, ta o zaman verem hastalığına bir mikrobun neden olduğunu bulmuştu.

“Bunu kitabıma yazdım Yusuf” dedi Vesim Efendi. Bu, benim kitabım olacak. Adı: “Vesim’in Eski ve Yeni Tıp Düsturları.”Büyük emek, büyük çaba. Başka hekimlere ve onların hastalarına faydalı olsun diye. Hem de senin gibi ilme meraklı, senin gibi akıllı talebelere yol göstereceğin diye. Bunun kıymetini bilecek misin Yusuf?”

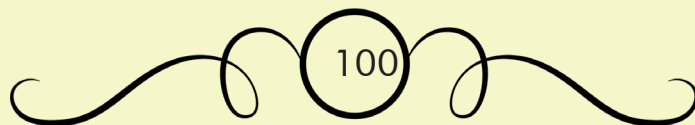
“Bileceğim efendim” dedi Yusuf. Çok sevmiştı Abbas Vesim Efendi’yi. Babası gibi o da insanlara yararlı olma heyecanıyla doluydu.

“İnsanların en hayırlısı insanlara en faydalı olandır” dedi Abbas Vesim Efendi. Yusuf, babasının sık sık tekrarladığı bu Hadis-i Şerifi duymaktan mutlu olmuştu.

“Bak, bu da benim kitabım” dedi Abbas Vesim Efendi. İçinde astronomi bilgileri var. Ve bunlarda...”

“Ayın görünümleri,” dedi Yusuf.

Abbas Vesim Efendi gülümsedi.

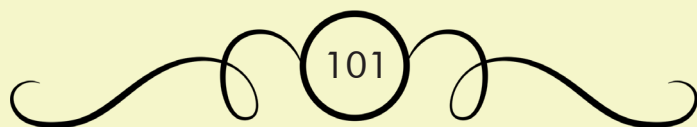

“Ben aradığım çırağı buldum galiba. Bak, bunlar da tercümelerim. Başka dillerden ilim eserleri. Onları da yabancı ilim insanlarının öğrendiklerinden faydalanalım diye çevirdim. İlim evrenseldir, dünyanın her yanındaki âlimlerin birbiriyle fikir alış verişinde bulunması mecburidir. Bunun için de elbet, başka diller öğrenmek gerekir.”

“Siz hangi dilleri biliyorsunuz?” diye sordu Yusuf.

“Arapça, Latince, Fransızca, Yunanca, İtalyanca, Farsça öğrendim. Sen de öğren. Yalnızca değişik dillerdeki kitapları okumak için değil, başka ülkelere gidip ilimin oralarda nasıl uygulandığını ne kadar geliştiğini nasıl yenilikler olduğunu yerinde görmek için. Ben bu maksatla, Hicaz’a Şam’a ve Mısır’a seyahat ettim. İstanbul’da Galata’da yaşayan yabancı hekimlerle her zaman istişare ederim. Böylelikle dünyanın dört bir yanında her memlekette olup biten ilmi gelişmeleri takip ediyorum.”

Abbas Vesim Efendi daha anlatmaya devam edecekti, Yusuf da can kulağıyla dinleyecekti ki akşam ezanı duyuldu. Sultan Selim Camii den yükselen ezan Abbas Vesim Efendi'ye hem namazı hem vakti hatırlattı. Adam ayağa fırladı.

"Haydi bakalım Yusuf, akşam oldu. Abdestimizi tazeleyip namazımızı kılalım. Sonra da seni ne yapacağımızı düşünelim."

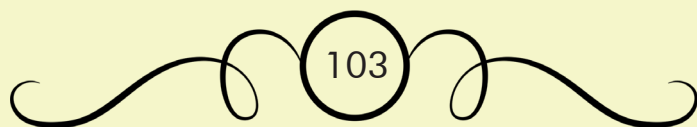
Yusuf, Abbas Vesim Efendi'nin arkasında akşam namazını kıldı. Sonra adam dönüp ona düşünceli bir şekilde baktı.

"Buraya nasıl geldiğini ne yoldan geldiğini hatırladın mı?" diye sordu.

"Hayır," dedi çocuk üzüntüyle.

"Hımm. Bekleyeceğiz, başka yapılacak bir şey yok. Şimdi ben yiyecek bir şeyler getireceğim. Sonra ben çalışırken sen de istediğin kitapları okuyabilirsin. İşim bitince seni benim fakirhaneye götüreceğim. Yolda karakola uğrar Fatih civarında kayıp çocuk arayan var mı, sorarız. Onlara haber bırakırız. Ondan sonra da sabah ola hayrola" dedi.

Yusuf bu olanlara anlam veremediği için kaygılıydı. Evine ve annesine dönmek istiyordu. Bir kararsızlık içindeydi. Abbas Vesim Efendi'ye başka bir şehirden değil başka bir zamandan geldiğini anlatmaya karar veriyor ama sonra buna inanmayacağını kendisini yalancı zannedeceğini düşünüp vazgeçiyordu.

Abbas Vesim Efendi, kararan havaya bakıp bir yağ kandili yaktı ve masasının başına oturup kitabına çalışmaya başladı. Yusuf çok yorulmuştu. Bütün gün olup bitenlerden sersemlemişti. Sedir uzandı ve bu iyi kalpli hekimin kendisine verdiği bir el örgüsü battaniyeyi üzerine çekti. Gözleri kapandı. Uyurken sobanın çıtırtısını duydu. Küçük ıslak bir temas hisseti yüzünde. Eliyle bu temastan kurtulmaya çalıştı ama başaramadı. Gözlerini açtı. Siyah beyaz kedi yüzünü yalıyordu.

Abbas Vesim Efendi, kararan havaya bakıp bir yağ kandili yaktı ve masasının başına oturup kitabına çalışmaya başladı. Yusuf çok yorulmuştu. Bütün gün olup bitenlerden sersemlemişti. Sedir uzandı ve bu iyi kalpli hekimin kendisine verdiği bir el örgüsü battaniyeyi üzerine çekti. Gözleri kapandı. Uyurken sobanın çıtırtısını duydu. Küçük ıslak bir temas hisseti yüzünde. Eliyle bu temastan kurtulmaya çalıştı ama başaramadı. Gözlerini açtı. Siyah beyaz kedi yüzünü yalıyordu.

“Akşam ezanı okundu. Yağmur dindi. Anneler merak etmesin,” dedi şefkatle yüzüne bakmakta olan Haluk Dede.

Yusuf koltuktan fırladı. Kedi de tabii.

“Hemen gitmeliyim. Her şey için teşekkür ederim. Sağ olun,” dedi Yusuf, telaşla.

“Yarın hava açık olacak. Bunu bahçeye kurarsan yıldızları rahatça görürsün,” dedi yaşlı adam ve bir kutuya koymuş olduğu teleskobu uzattı.

Çocuk elini uzattı ama yanında ancak yoğurt almaya yetecek kadar parası olduğunu hatırladı.

“Çok teşekkür ederim ama alamam. Yanımda yeterli para yok”

“Paraya hacet yok. Bu satılık değil.”

“Parasını vermeden bir şey alamam,” dedi çocuk. Annesi onu sıkı sıkı tembihlemişti bu konuda.

“Başka bir çözüm bulalım,” dedi Haluk Dede. Gördüğün gibi ben yaşlı bir adamım. Devran bahçeyle ilgileniyor ama kitapçıda senin de gördüğün gibi bana pek yardımı dokunmuyor. Okul açılana kadar her gün gel ve bana yardım et. Seninle kitapları düzenleyelim. Bana çıraklık et yani. Bunun teleskop senin çıraklık ücretin olsun. Ne dersin?”

Yusuf mutlulukla gülümsedi. İşte kendisine bir iş bile bulmuştu. Koca adam sayılırdı artık.

“Olur, elbette. Teşekkür ederim Haluk Dede,” dedi. “Yarın sabah erkenden gelirim.”

Teleskopu aldı, koşarak dükkânın kapısından çıktı. Eve kadar mutluluk içinde gitti. Evdekilere, Haluk Dede'den ve onun kitapçısından biraz da karmakarışık bir şekilde Abbas Vesim Efendi rüyasından, mikroplardan söz etti. Teleskopu gösterdi. Annesi uzun süredir bu kadar mutlu görmediği evladına, yoğurdu sormadı. Ertesi sabah kitapçı dükkânına birlikte gitmeye karar verdiler. Annesi Haluk Dede ile tanışmak oğlunun çıracılık edeceği dükkânı görmek istiyordu. Anneannesi de şu güzel ıspanaklı böreklerden yapacaktı götürmeleri için.

O gece Yusuf uyumadan önce babasının fotoğrafına bakarak gülümsedi ve Abbas Vesim Efendi'yi anarak tekrar etti:

“İnsanların en hayırlısı, insanlara faydası olandır.”

KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları yanıtlayalım.

1) Yusuf markete ne almaya gitmişti?

- A) Yoğurt
B) Tuz
C) Ekmek
D) Gazoz

2) Haluk bey, devrandan teleskop istemiş devran ise yanlışlıkla, ne getirmişti?

- A) Çay
B) Kurabiye
C) Mıknatıs
D) Mikroskop

3) Abbas Vesim Efendi İstanbul'daki dükkânda ne iş yapıyor?

- A) Kitapçı
B) Bakkal
C) Kasap
D) Hekim

4) Yusuf'un vefat eden babası ne iş yapıyordu?

- A) Avukat
B) Öğretmen
C) Bakkal
D) doktor

5) Yusuf ve ailesi Ankara'ya hangi ilden taşınmışlardı?

- A) Uşak
B) Manisa
C) Balıkesir
D) İzmir

B. Aşağıda verilen cümlelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazalım.

1) () Abbas Vesim Efendi doktor, astronom, şair ve ilim adamıdır.

2) () Verem için yazdığı kitabın adı. "Vesim'in Eski ve Yeni Tıp Düsturları."

3) () Abbas Vesim Efendi'nin ilk hocası doktor olan, Bursalı Ömer Şifa iyidir.

4) () Abbas Vesim Efendi, ilim de sanat, sanatta ilim vardır demiştir.

5) () Abbas Vesim Efendi Arapça, Latince, Fransızca, Yunanca ve İtalyanca parça bilmekteydi.

C. Aşağıdaki tanımları uygun bir şekilde kavramlarla eşleştirelim.

- 1) Uzay ve gökteki cisimleri incelemeye yardımcı olan alet
- 2) Ciğerlere yerleşen mikrobik ölümcül bir hastalık adı
- 3) İnsan sağlığı ve hastalıkları iyileştiren kişi kimdir
- 4) Gök bilimini araştıran bilim dalının adı

- A) Teleskop
- B) Astroloji
- C) Hekim
- D) Verem

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.

A series of 25 horizontal dotted lines for writing.

TARİHTE İSLAM BİLİM ADAMLARI

- 1- Abdurrahman El - Hazini
- 2- Abbas Vesim Efendi

Diyanet-Sen Çocuk, Diyanet - Sen 'in eğitim ve sosyal hayata katkısıdır.